306929

GRAFIKAI SZEMLE

Havi folyóirat a grafikai iparágak számára. Megjelenik minden hó végén.
Felelős szerkesztő: Wanko Vilmos
Magyarországi Könyvnyomdászok és Rokonszakmabeliek Szakkőre kiadása
Szerkesztőség: Budapest VIII., Conti-utca 4. sz. Világosság könyvnyomda
XXIV. évfolyam. 7. sz. 1914. julius hó

GRAFIKAI SZEMLE

Graphische Revue

Monatfachzeitschrift für sämtliche graphische Zweige. Offizielles Organ des Fachklubs der Ungarländischen Buchdrucker und verwandter Berufe. Vierundzwanzigster Jahrgang. Verantwortlicher Redakteur: Wilhelm Wanko. Bezugsbedingungen: Für Ungarn (ganzjährig) K 10·—, für das Ausland K 12·50. Mit Einbanddecke für Ungarn K 12·—, für das Ausland K 14·50, Einzelnummer für Ungarn K 1·—, für das Ausland K 1·20. Redaktion und Administration: Budapest, VIII. Bez., Conti-utca 4

Grafical Review

professional monthly for the grafic industries. Official paper of the professional society of the workers in bookprinting and kindred industries of Hungary. Volume twentyfourth. Responsible for the Edition: William Wanko. Subscription for twelve months: Hungary: 10 crowns, Abroad: 12·50 crowns. With cover: Hungary: 12 crowns, Abroad: 14·50 crowns. Single copies: Hungary: 1 crown, Abroad: 1·20 crown. Editorial and publishing office: Budapest, VIII. Conti-utca 4, Világosság-nyomda

Revue Grafique

Mensuel professionel pour les industries grafiques. Organ officiel de la société professionelle des ouvriers imprimeurs en livres et professions analogues de Hongrie. Vingtquatrième annė. Directeur: Guillaume Wanko. Souscription pour un an: Hongrie: 10 couronnes. Étranger: 12·50 couronnes. Avec reliure: Hongrie: 12 couronnes, Étranger: 14·50 couronnes. Le numéro: Hongrie: 1 couronne, Étranger: 1·20 couronne. Rédaction et Administration: Budapest, VIII. Conti-utca 4, Világosság-nyomda

7. SZÁM. 1914. ÉVI JULIUS HÓ. HUSZONNEGYEDIK ÉVFOLYAM. A MAGYARORSZÁGI KÖNYVNYOMDÁSZOK ÉS ROKONSZAKMABELIEK SZAKKÖRE HIVATALOS LAPJA

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI SZAKFOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA. FELELŐS SZERKESZTŐ WANKO VILMOS. ELŐFIZETÉSI ÁRA EGÉSZ ÉVRE 10 KORONA, BEKÖTÉSI TÁBLÁVAL 12 KORONA. EGYES SZÁM ÁRA 1 KORONA. RENDKIVÜLI SZÁM ÁRA 2 KORONA

Lapunk jelen számának hosszabb közleményei a következők: Muray Soma: Láttam a leipzigi kiállitást. — *Gondos Ignác:* Reklámbélyegekről. — A gyorssajtómélynyomásról (Cikksorozat; I. közlemény 4 ábrával). — *Steinherz Miklós:* Amiről megfeledkeztünk. — *Bálint Aladár:* Művészet. — *Nyomtatástechnikai feljegyzések:* Elmosódó szélü autotipiák. Ujabb festéktakaritó doboz.

LÁTTAM A LEIPZIGI KIÁLLITAST

s igy a magam tapasztalatai és más illetékesek kijelentései alapján megállapithatom, hogy a kiállitás minden tekintetben felülmulja a várakozásokat. Bármennyit irjanak is a szaklapok, mindez nem elégséges arra, hogy a kiállitáson felhalmozott anyag nagyszabásu voltáról csak a legkisebb mértékben is fogalmat alkothassunk. Egyik benyomás követi a másikat, ugy hogy az ember szinte kábulva hagyja el az egyes pavillonokat.

A kiállitás nyomdásztörténelmi, helyesebben a kultura fejlődését s ebben a nyomdászat szerepét feltüntető csoportja oly anyagot tartalmaz, amelynek megismerése egyébként feltétlenül különböző országok meglátogatását tenné szükségessé, ha ezekkel megismerkedni óhajtunk. Most pedig mindezt kényelmesen és élvezhető sorrendben bemutatva egy helyütt közelithetjük meg.

Való igaz, hogy a kiállitás rendezősége nem törekedett attrakciókra, de a tanulni vágyó nyomdász valóban megtalálja azt, amit e kiállitástól vár. Eltekintve attól, hogy a régi irott és nyomtatott könyvek — amelyek egyébként nem mindenkinek megközelithetők — kincsesbányáját nyujtják az eszméknek, a felhalmozott modern nyomtatványok tömkelege mindenkire oktatólag hat s aki csak felületesen szemléli is a válogatottan jó kivitelü nyomtatványokat, feltétlenül tanul valamit.

Nem tudnám hamarjában megállapitani, hogy a kiállitásnak melyik része érdemes a legnagyobb figyelemre, annyi azonban bizonyos, hogy a felületesen szemlélőnek is öt-hat napra feltétlenül szüksége van, hogy a kiállitás anyagával csak némileg is megismerkedhessék.

Sok tanulságot nyujtanak a kiállitásnak gépcsarnokai. Szembetünő jelenség itt a gépek méreteinek óriási volta. Erről a dologról szakemberekkel beszélgetve, megerősitést nyert a jelenség feltünősége. A németek a gépek szállitóképességének fokozását ezek méreteinek monstruozitásával vélik elérhetni. Általában az a törekvés tapasztalható, hogy a gépgyárak a gépek szállitóképességének növelésére törekesznek. Bizonyságát szolgáltatják ennek azok a készülékek, amelyek a gépek mondhatnók automatikus üzemben tartását célozzák: a számtalan ki- és berakókészülékkel rendelkező tégelynyomó, a berakókészülékek stb.

Szembetünő a kiállitás látogatottsága. A nemzetközi csoportok állandóan hullámzanak a kiállitási csarnokokban, amelyekben nem ritkán hangzik fel a magyar szó, tanuságát adva honfitársaink érdeklődésének. E mellett az örvendetes jelenség mellett nem hagyhatom érintetlenül, hogy mily feltünően hiányzunk a kiállitáson. Nem egy alkalommal találkoztam csoportokkal, amelyek például a magyar könyvkiadókat keresve, azzal vigasztalódtak, hogy ezek anyagával bizonyára a nagyon impozáns tartalmu osztrák pavillonban találkoznak majd . . .

A magyar kiállitók száma egyáltalán jelentéktelen, sőt a csoportos anyagban is nagyon hiányosan vagyunk képviselve. Az egyedüli számottevő csoport a gyorsirászati kiállitás magyar anyaga és a magyar irónők könyvei. De még ily körülmények között is megtörtént, hogy például a Verein der Plakatfreunde kiállitásában található öt darab, magyar művésztől származó — Biró Mihály, Bárány Nándor, Iványi Grünwald, Tuszkay — plakát az egyszerüség kedvéért osztrák művészek munkái közé soroltatott. Nem hallgathatjuk el azonban a tárgyilagosság rovására, hogy a grafikus művészek csoportjában a magyarok külön szerepelnek és elismeréssel kell hangsulyoznunk, hogy az anyag impozáns.

A távolmaradás fájdalma azonban — ha ugyan beszélhetünk erről — mit sem von le a kiállitás már fentebb emlitett nagyszerüségéből, sokoldalusságából, amely a jelenkor fejlett technikájának minden fázisát a legnagyobb alapossággal mutatja be.

Mi a magunk részéről azon vagyunk, hogy — amennyiben ez egyébként nem áll rendelkezésünkre — a magyar könyvnyomtatás fejlettségét a kiállitás tartama alatt lapunk hasábjain mutassuk be, a miért is a mai számunkban is tulnyomórészt vidékről birálatra beküldött nyomtatványok reprodukcióit mutatjuk be, amelyek alkalmasak arra, hogy a külföld nyomdaiparunkról némi fogalmat alkothasson.

S ha már az erkölcsi sikertől elestünk, törekedjünk legalább arra, hogy a kiállitáson szerzett tapasztalatokat iparunkban értékesitsük.

MURAY SOMA

REKLÁMBÉLYEGEKRŐL

E tárgyról e lapokban legutóbb az 1911. évfolyam karácsonyi számában irtam, akkor azonban inkább azt akartam megvilágitani, milyen lelki gyönyörüséget nyujt a gyüjtés általában és hogy a művészi izlés fejlesztése szempontjából a reklámbélyegek gyüjtését, — amelyek többnyire művészek által tervezett eredetiek vagy plakátok reprodukálása utján készülnek — mesterszedők szempontjából célszerünek tartom. Azóta a reklámbélyegek óriási mértékben elterjedtek, ugy hogy azok előállitásának a grafikai iparokban jelentős

szerep jutott. Nincs ága a grafikai iparoknak, amely ne foglalkozna ezek készitésével, ugy hogy százakra rug azoknak száma, akik ez által a reklámeszköz által kenyérhez, keresethez jutottak.

Már itt kell azonban megállapitanom, hogy a reklámbélyegek mai óriási elterjedtsége — bármenynyire kivánatos és hasznos is azok elterjedtsége szakmai szempontból — feltétlenül csak divatjelenség, mert azok mai nagymérvü elterjedtsége feltétlenül beteges állapot, amit abból a tudatból vélek megállapithatni, hogy a reklámbélyegek használata nem uj keletü, amennyiben már évtizedekkel ezelőtt megjelentekről tudunk. Az amsterdami kiállitás például már 1894-ben használt reklámbélyegeket, nálunk pedig a millenniumi kiállitás alkalmából találkoztunk először reklámbélyegekkel. A posta készitette ezeket a Posner cégnél és hivatalból minden külföldre küldött levélre ragasztottak egyet, ugyanakkor ugyancsak a millenniumi kiállitás propagálása céljából a csomagszállitó vállalat is ilyen cimkékkel látta el az összes csomagokat. Azóta persze a cimkék használata nálunk is széltében elterjedt és bizonyára még inkább használnák, ha nem állana fenn az a nehézség, hogy ezeknek litografiai uton való előállitása kis példányszámban nem gazdaságos.

Hogy a reklámbélyegek célszerüségét felismerők száma ennyire megnőtt, ennek kézenfekvő a magyarázata. Tudatára ébredtek ugyanis a kereskedők, iparosok, intézmények stb., hogy a reklámbélyeggel való reklámozás a hirdetésnek legolcsóbb és mégis a legeredményesebb módok egyike, mert könnyen kezelhető, bárhol elhelyezhető, anélkül, hogy ezért valamit fizetni kellene, magánszemélyek is használhatják leveleiken és egyebeken diszül s igy ez az igénytelen cimke hosszu utakat tehet meg, utjában mindenütt hirdetve a kibocsátó céget. Dacára ezen előnyeinek, nem tulzok, ha azt állitom, hogy az összes, a gyakorlati életben ismert reklámeszközöknél lényegesen olcsóbb és többnyire csinos, szembetünő kivitelük folytán mindenkinek megragadja a figyelmét, amiért is elsőrangu reklámeszköz.

Bennünket nyomdászokat szakmai szempontból elsősorban az érdekel, lehetséges-e reklámvignettákat nyomdai uton előállitani s ha igen, versenyképes-e ez a kivitel egyéb grafikai kivitelekkel szemben? Ebből a szempontból kiindulva, néhány hónappal ezelőtt a „Deutscher Buch- und Steindrucker" igen érdekes cikket közölt, amelyhez különböző reklámbélyegekből álló iv volt csatolva, a bemutatott példák typografiai anyagból szedve, nyomdai uton állittattak elő. Ezek a bélyegek tagadhatatlanul nagyon tetszetősek s mint a szóban levő közlemény irója hangsulyozta, ár tekintetében különösen akkor jöhet tekintetbe ez a kiviteli mód, ha kisebb példányszámról van szó.

Hogy ez valóban igy van, annak bizonyságát látom abban, hogy számtalan németországi nyomda reklámbélyegre vonatkozó ajánlatát ismerem, amely cégek versenyképessége különösen abban áll, hogy már 1—2000 példány szállitására vállalkoznak, majdnem lehetetlen áron. A dolog nyitja az, hogy ezek 12—16 különböző cimkét nyomnak egyszerre, ugy hogy igy már tulajdonképen nagyobb példányszámról van szó, amely mellett a cég megtalálja számitását.

A technikai lehetőségeket illetőleg mai számunkban egy mellékleten bemutatunk 16 különböző reklámbélyeget. Mind typografiai anyagból való. A szöveg szedés, amelyről tiszta levonat készült és erre rajzolta a melléklet készitője, Szabó István szaktársunk, a diszt, amiről aztán klisé készült. Erről nyomatott a fekete szin, amihez még egy egyszerü tónuslemezre volt szükség. Hogy ez a két forma mily eredményt adott, előttünk fekszik. A technikai lehetőségeket jól demonstrálja az, hogy minden egyes vignetta négy megoldásban készült. A változatosság fokozása céljából a tónusok a tangireljárás alkalmazásával kémigrafiai uton eltérően állittattak elő. A kisebb klisék előállitását elkerülendő, azok a szövegbe rajzoltattak s erről az egészről egy klisé készült, minek eredménye, hogy az apró klisék kizárása elkerültetett és biztosabb regiszter éretett el.

Ami már most a dolognak üzleti oldalát illeti, a megejtett kalkuláció alapján állithatom, hogy reklámbélyegeknek ily módon való előállitása kisebb példányszámnál feltétlenül olcsóbb, mint a litografia, mert amint a bemutatott mellékleten egy-egy fajtából négy különböző megoldás készült, gazdaságosság szempontjából ezt ugy lehet értékesiteni, hogy több rendelő megrendelését egyszerre lehet előállitani. Ilyenkor még az sem akadály, ha például egy cég 2000 darabot rendel, a másik pedig 4000 darabot, mert utóbbi esetben egyszerüen a több példányban szállitandót többször helyezzük el a formában.

Az elmondottakkal megvilágitani kivántam, hogy egy kis találékonysággal és ötletességgel nyomdai uton nagyon csinos reklámbélyegeket lehet előállitani és ugy hiszem, hogy e tekintetben a közleményhez készült melléklet alkalmas arra, hogy másokat is ilyenek készitésére sarkaljon. Ez a reklámbélyegek üzleti része.

Ami mármost a munkásokat érdekli, ismételten kell hangoztatnom azt, hogy ezek a cimkék tárházát képezik a különböző eszméknek, különösen persze olyan szedők részére, akik rajzolni tudnak. Ebből a szempontból mindenkinek a legmelegebben ajánlhatom a reklámbélyegek gyüjtését, amelyeknek kezelése is könnyebb, mint a nagyszabásu nyomtatványoké. A kellő mérséklet azonban ajánlatos, mert mostanában szörnyü nagy a termelés és bizony sok közötte a selejtes. Ha tehát bárki a cimkék szakmai szempontból való gyüjtésére szánja magát, szigoru elvként tartsa szem előtt, hogy csakis a művészi kivitelü reklámbélyegek képesek az izlés nemesbitésére és csakis ezek alkalmasak arra, hogy ujabb művészi szempontból tökéletes eszmékre inspiráljanak.

Egész sorát szaktársaimnak ismerem, akik reklámbélyeget gyüjtenek s akik a vázolt előnytől eltekintve, igaz gyönyörüséget találnak gyüjtésük tárgyában. Mindenkinek őszintén ajánlom figyelmébe a csinos, mint jeleztem, már 1894 óta használatos — tehát nem mai keletü — reklámeszköz gyüjtését és minden tekintetben készséggel szolgálok a gyüjtést illetőleg bővebb felvilágositással.

GONDOS IGNÁC

A GYORSSAJTÓ-MÉLYNYOMÁSRÓL

Lapunk folyó évi január havi számában már röviden ismertettük *Kempe Hermannak*, a nürnbergi „Kempewerke" gépgyár egyik tulajdonosának „*Tiefdruck*" cimü füzetét, amely a mélynyomtatási eljárást teljes részletességgel ismerteti. Az ismertetés kapcsán tett annak az igéretünknek, hogy a füzetet részletesen fogjuk ismertetni, most eleget kivánunk tenni. E folytatásos cikket és annak magyarázó példáit Kempe ur szives engedélyével közöljük, egyben megjegyezzük, hogy a cikket némi változtatással a „Hivatalos Közlemények"-ből vesszük át a lap szerkesztőségének szivességéből.

* * *

A gyorssajtó-réznyomás feltünése és az ezen eljárással való foglalkozás sokkalta nagyobb érdeklődést keltett, mint amilyent korábbi hasonló ujitások kelteni képesek voltak. Ennek a magyarázata abban rejlik, hogy ez az uj nyomtatási eljárás nemcsak a tulajdon-

képeni érdekeltek aránylag kisebb körének, a grafikai iparágakkal foglalkozóknak az érdeklődését hivta ki, hanem sokkalta szélesebb körü érdekeltséget talált a művészek, tudósok és a nagyobb illusztrált lapok olvasóközönségének nagy csoportjában. Korábbi időkben alig tapasztalható gyorsasággal tört utat ez az uj eljárás a nyilvánossághoz. Az általános érdeklődés felkeltésében nagy része lehet annak, hogy ezt az uj eljárást nemcsak a laikus, de a legtöbb szakember előtt is bizonyos titokzatosság veszi körül. Az eljárás mibenlétét illetőleg még ma is nagy szerep jut a képzelődésnek; közszájon forog, hogy gépekért, engedélyekért óriási összegek fizetendők. A sok mendemonda pedig azt a veszélyt rejti magában, hogy a nyomtatók táborában bizonyos helytelen előitélet alakult ki, aminek az elháritását célozza a jelen ismertetés. A sokszorositó iparokat igen közelről érdekli ez az eljárás, mely hivatva van fejlődésüket előmozditani, munkakörüket bőviteni s ezzel a munkaalkalmat szaporitani. És hogy erre alkalmas, azt kivánjuk a továbbiakban feltárni.

A réznyomat s annak művészi jelentősége.

A réznyomást a grafikai reprodukáló eljárások egyik legelőkelőbbjének tekintik. Nehéz ennek okát pontosan körülirni, bizonyos azonban, hogy az összes reprodukáló eljárások közül a réznyomás bir a legtöbb finomsággal, mély melegséggel és ennek folytán a legteljesebb összhatással. A réznyomás-eljárásnak sajátossága, hogy a leheletszerü finomságtól a legmarkánsabb árnyékig visszaadja a reprodukálandó képnek az elképzelhető leggazdagabb szinárnyalatait is. A tónusok finomsága, az átmenetek szépsége, az egész képnek zártsága a réznyomást az összes nyomtatási eljárások élére állitotta, hangulatteljes összhatása ez illusztrációmódok legnemesebbikének elérte, hogy a legnagyobb műértők elismerőleg nyilatkoznak felőle. A réznyomásnál az árnyalatok élessége folytán a kép rajza az elképzelhető leghatározottabban jelenik meg, a konturok pedig minden szinárnyalatban erőteljesek. Különös előnye a réznyomatnak, akár a régi, akár az ujabb eljárási módok alkalmaztassanak, hogy az azt előállitó munkájának, művészetének a legmesszebbmenőleg egyéni jelleget adhat. A réznyomat általánositásánál — s igy a gyorssajtó-réznyomás bevezetésénél is — pedig ennek a pontnak különösen jelentős szerepe jut, mert megvan a lehetősége, hogy a megrendelőnek, fogyasztónak izlése a legnagyobb mértékben figyelembe vétessék.

A réznyomat varázsa mindenekelőtt abban rejlik, hogy nem kell — mint az autotipia-nyomásnál — fényes papirt használni, amely fejlett esztétikai érzéssel biró embert bánt. Fénytelen, valamint gyönge tónussal biró papirok képezik a feldolgozandó anyagot, melyek e nyomatok bársonypuhaságu hatását fokozzák. A fényképnek finomságait, esetleg erős árnyalatait az elképzelhető legtökéletesebben reprodukálni réznyomással lehet. Szindusság s amellett mégis gyengéd finomság kiváló jellegzetességei a réznyomatnak.

A mélynyomás határozott ellentéte a felszines, illetőleg a magasnyomásnak. A magasnyomásnál a nyomandó felület mindenütt egyenlő mennyiségü festéket vesz fel és ad le, a mélynyomásnál ennek ellenkezője áll. A változó festékmennyiségben rejlik a mélynyomás előnye; abban tehát, hogy a szükséges helyen megfelelően vastag festékréteget képes felvenni és leadni aszerint, amint ezt a változó képegységek szükségessé teszik s éppen ez erősiti meg azt a feltevést, hogy semmilyen más nyomtatási technika nem lesz képes a mélynyomást tökéletességben felülmulni. Bizonyos, hogy a mélynyomás erősen érezhetőleg fog belenyulni az autotipia munkakörébe, amely sokszorositó eljárás mellett a kép — a rendes felvételnél alkalmazásra kerülő (raszter) hatása folytán — megközelitőleg sem adhat oly zárt, egyöntetü felületet, mint a mélynyomásnál s ahol a mázolt vagy simitott papir fényessége rontja a kép összhatását.

A mélynyomás alapelvei, összehasonlitva a többi nyomtatási módokkal.

E helyütt a nyomóformáról mint olyan szervről szólunk, mely a nyomandó papirra a szükséges mennyiségü festéket adja le. A festék leadása mindenkor nyomás által történik, mely nyomást a nyomóformára helyezett papir fogja fel s ez által veszi át a festéket. Ez a folyamat az összes nyomtatási eljárásoknál egyforma s a különbség csak abban áll, hogy a papir által felveendő festéket milyen módon tartja leadásra készen a forma. E szempontból négy nyomtatási módot ismerünk: *magasnyomást, siknyomást* (litográfiai nyomtatást), *fénynyomást és mélynyomást.*

A magasnyomás a legkönnyebben érthető, legegyszerübb nyomtatási mód. Minden nyomtatási mód, amelyhez akár szedés, tömöntvény, galvánó, vonalas vagy autotipiaklisé vagy alaplemez használtatik, magasnyomás. A nyomandó forma az előállitandó nyomtatvány domboru negativ képét mutatja, melynek mélyedései nem vesznek fel festéket, mig a domboru részek, amelyek egységükben vizszintes felületet képeznek, festékkel vonatnak be, amelyet ez a felület a papirral való érintkezéskor a nyomás következtében lead. Az 1. ábra szemléltetően mutat egy ilyen magasnyomásu formát. Az, hogy a nyomandó forma mélyedései, tehát azok a részek, melyek nem kell, hogy a nyomaton megjelenjenek, nem egyformák, a nyomtatási eljárásra s az eredményre semmi befolyással nincs. A teljes nyomandó felületre, tehát a különböző nagyságu képrészletekre a festék egyforma rétegben hordatik fel, mely festékréteget a papir egyformán veszi át. Ebből önként magyarázható, hogy az egész felület egyforma festékezése folytán a papiron nem jelenhetnek meg különböző szinmélységek, árnyalati különbségek s hogy ez valamely módon lehetséges legyen, szükséges az egyengetés, vagyis hogy a kellő helyen erősebb nyomás létesittetik. Az ezuton elért szinhatások azonban aránylag szük keretek között érvényesülnek.

A litográfiai nyomtatás tisztán siknyomás. A forma, amely a festéket a nyomtatandó papirosra leadja, ennél a nyomtatásnál ugyanabban a sikban fekszik, mint a formát körülvevő test, mely testül a litográfiai kő, vagy megfelelően készitett aluminium- vagy cinklemez szolgál. A litográfiai nyomás a nyomtatótestek felületének vegyi, illetőleg fizikai elváltozásán alapszik. A nyomtatási eljárás alapelve a nyomandó és nem nyomandó felületek eltérő viselkedése zsiradékkal és zsirral szemben. A litográfiai forma (kő, aluminium stb.) nyomásra való előkészitése abban áll, hogy a kő felületét akként preparálják, hogy a rávitt rajz, tehát a nyomandó rész a festék felvételére alkalmassá tétetik, mig a vizet taszitja; a rajzot körülvevő, tehát nem nyomandó rész ellenben a vizet felveszi, ennek folytán a festéket taszitja. A litográfiai nyomásnál tehát a követ folyton nedvesiteni kell. Ez által a kikészités által bizonyos domborulatok állanak elő a kövön (lásd a 2. ábrát), mely domborulatok azonban nem a nyomás minemüségére, hanem a szinesités, szinárnyalatok alakulására irányadók. A szintartalomnak megfelelőleg ugyanis a zsiros felületek kitágulása a nedvesekhez arányitva nagyobbak vagy kisebbek; a világos részeknél gyérek, pontozottak, vonalozottak, a középtónusoknál már tömörebbek és a sötét részleteknél egészen tömörek. A litográfiai nyomtatásnál vizben nem oldható festéket használnak s a festék — ugy mint a magasnyomásnál — egyforma rétegben hordatik fel a nyomóformára s ugy a papir is

egyforma rétegben veszi azt fel. Olyan értelmü és célzatu egyengetés, mint a magasnyomásnál használatos, a litográfiánál nem alkalmazható, miből következtethető, hogy ennél a nyomtatási eljárásnál a színárnyalatok egyszinü nyomtatásnál még inkább korlátozva vannak, mint a magasnyomásnál.

A fénynyomás a legkörülményesebb, a közfelfogásnak legnehezebben érthető. Nyomtató formául ennél egy vastag üveglemezre felhordott zselatinréteget használnak, amelynél az üveglemez csupán a zselatinréteg hordására szolgál, a nyomással magával azonban semmi összefüggése nincs. Mint a litográfiánál, ugy a fénynyomásnál is állandóan nedvesen tartandó a nyomtató forma. Azok a zselatinrészecskék, amelyek a festéket nem veszik fel, nedvesek, azok pedig, amelyek felveszik, szárazak maradnak. A zselatinréteg ráncainak különbözőségében rejlik e nyomtatási eljárás alapelve. A nyomaton meg nem jelenő részek, tehát azok, amelyek festéket nem vesznek fel, a kép részleteiben mélyen fekvő, széles ráncokkal birnak, a festéket felvevők pedig nagyon keskenyek. Miután a forma állandóan nedvesittetik, a festéket fel nem vevő részek duzzadtak, ugy hogy a festéket felvevő részeknél valamivel magasabban állanak, vagyis a nem nyomandó felületek a

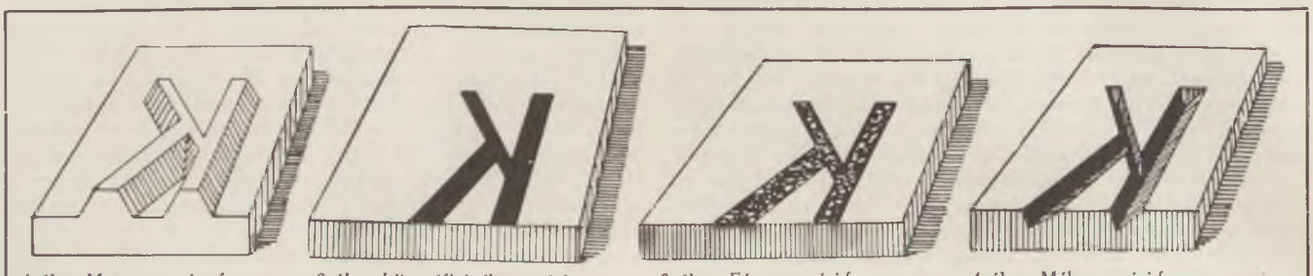

1. ábra. Magasnyomásu forma vázlata

2. ábra. Litográfiai siknyomási forma vázlata

3. ábra. Fénynyomási forma vázlata

4. ábra. Mélynyomási forma vázlata

forma szintjének legmagasabb részét képezik (lásd a 3. ábrát). Vizben nem oldódó, tömör festékkel bedörzsölve a lemezt, a festék a domborulatokban helyeződik el, ahonnan a fénynyomdai kézisajtónál a dörzsölőkészülékkel, a gyorssajtónál pedig a cilinder keresztülhajtása által okozott nyomással veszik ki és viszik onnan a lemezben lévő festéket a papirosra. Ez a nyomtatási mód tehát lényegesen eltér a magasnyomástól és a litográfiai siknyomtatástól, amennyiben azokkal szemben különböző felszinü, domboru nyomásfelülettel bir, amely ezáltal a festéket sem veszi fel egyforma rétegben. Ez egyuttal az egyedüli, azonban csak látszólag fennálló hasonlatosság a fénynyomás és a mélynyomás között. A fénynyomás utján előállitott nyomatok jellegzetessége, hogy az árnyékokban és a sötét középárnyalatok világos részei egyforma finomsággal jelennek meg.

A mélynyomás az eddig ismertetett eljárásokkal szemben a legélesebb ellentétben áll. Ennél a kép nyomandó részei a nyomóforma felszine alatt fekszenek. Vegyünk egy simára fényezett rézlemezt és karcoljunk bele éles vésővel néhány vonalat, amely karcolatok mélységükben eltérőek legyenek. Ha ezekből a vonalakból egy betüt képezünk, például egy K-t, amint ezt a 4. ábra mutatja, ugy ez a vésett forma a nyomtatandó képet adja, mely célból ezek a vonalak festékkel töltetnek ki. Minthogy technikailag lenetetlen volna minden vonalat külön festékkel kitölteni ugy, hogy a mellette levő felület festéktől mentes maradjon, ezért a mélynyomás céljaira könnyen folyó festéket használnak, melyet a rézlemezre öntenek, hengerrel vagy más módon hordanak fel. Ha ezek után egy alkalmas törlővel a rézlapon végighuzunk, ez a felületen levő festéket magával viszi, mig a mélyitett vonalakban, csatornácskákban levő festék bent marad. Minél mélyebbek a vonalak, annál több festéket vesznek fel és tartanak meg s ha most már a mélynyomásra alkalmas, szivóképes papirt használunk s azt megfelelő erősen a rézlemezre nyomjuk, mig ez a mélyitett vonalakból a festéket kiemeli. Természetesen a réznyomási lemezben a vonalak vésete, mélyitése olyan kivitelben történik, hogy a mélyedésekben fekvő festék a nyomás folytán valóban teljesen kiemelhető legyen. Aho! tehát sekély volt a vonal és igy kevés festéket vett fel, kevés, a mély vonalakból pedig vastagabb festékréteget emel ki a papir. Ezekben a különböző vastagságu festékrétegekben rejlik a mélynyomás lényege. Természetszerü folyomány, hogy a mélynyomás festéke e követelményeknek megfelelő kell hogy legyen: sok festőanyaggal birjon, de ne legyen nagyon sürü, hogy igy kevés festék vételénél gyengéd szint adjon, mig mélyebb festékrétegnél a legmarkánsabb fedésre képes legyen. Hogyan fejlődött a vésés technikája fokról-fokra, hányféle eljárás létezik és hogyan fejlődött a tisztán kézi technika a fényképezés segitségül vételével a mai géptechnikáig, külön fejezetet képez. Az itt elmondottak mindenesetre alkalmasak annak megállapitására, hogy a mélynyomás a képek legvilágosabb részleteitől a legsötétebbig a színárnyalatok hosszu skáláját képes nyujtani. Ebből a tényből vezetendő le a mélynyomás fölénye a többi reprodukáló eljárásokkal szemben.

A mélynyomási eljárás a metszettől a fotogravürig.

A metszés, vésés (Stich), horolás (feketemodor, mezzotinta), pontozás és a rulettel, a pontozó karikával való dolgozás azok a módok, amelyekkel különböző fémlemezek felhasználásával tisztán kézi megmunkálás utján a mélynyomólemezek előállittatnak s ezek szerint réz-, acél- stb. metszetnek neveztetnek. Mind e művészetek lényege — eltekintve a kiváló művészi előképzettségtől — abban áll, hogy a gondosan fényezett lemezre másolt vagy más uton reá vitt rajz megfelelő kézügyességgel vésessék a lemezbe. A *metszet* a mélyitő véső segitségével állittatik elő. Modern grafikusaink jól tudnak már bánni a vésővel, noha ez a vésési munka teljesen eltérő a szokásos vésési technikától. Mig ugyanis a rendes magasnyomásu lemezek (réz, ólom, linoleum stb.) vésésénél, a negativ lemezektől eltekintve, azok a részek távolittatnak el a lemezből, amelyek nem nyomatnak, addig a rézmetsző azt vési be a lemezbe, aminek nyomódnia kell. Lényegében azonban a munkafolyamat azonos, bár a rézmetszetek anyaga sokkal keményebb s igy a munka fáradságosabb, annál is inkább, mert mindenekelőtt a vonalak mélységeinek különbözőségére kell figyelemmel lennie a rézmetszőnek, mert hiszen a vonalak mélysége veszi fel a festéket, ugy hogy voltaképen ezzel szabályozza a nyomatok szinhatását. A vonalak vastagságainak megfelelően különböző erősségü vésők alkalmaztatnak; vannak egész vékony, finom tűhegyüek is. A *pontozás* a vésővel előállitott vonalak pótlására szolgál, továbbá az acéltűvel való *poncolás (Punzieren)*, melynél a vésőt kalapáccsal verik a lemezbe, a rézlemez megmunkálási módjainak sokféle eljárásai. Ezeket ma

már részben pótolták a pontozó karikával, az eléggé ismert rulettel, melynek éles fogai vannak s a rézlemezen pontszerüen megjelenő képek előállitására használják.

Külön megemlitést érdemel a *horolás* (feketemodor mezzotinta-eljárás). Ennél a munkafolyamat a fentinek teljes megforditottja. Az egyébként a rézmetszethez hasonlóan előkészitett lemezt teljességében pontozzák, ugy hogy a nyomásnál a kép szemcsésen jelenik meg. Ebbe a szemcsézett felületbe a csiszoló kaparóval viszik a képet, a legsötétebb mélységektől a legvilágosabb fényig. Az előálló domboru felületen a sötétebb részletek kiemelkedők, a világosak mélyen fekvők, ebből azonban nem szabad arra következtetni, hogy ezek a lemezek magasnyomás céljaira készülnek, mert valóságban mégis a mélyen fekvő részek a festékhordozók, amelyek felveszik és leadják a festéket.

A kézzel előállitott mélynyomás-lemezek megmunkálási módjainak ismertetése után most már áttérhetünk azoknak az eljárásoknak az ismertetésére, amelyek fényképezés nélkül, savak segitségével állittatnak elő.

A debreceni tanfolyam rajzkurzusán készült rajzokból. Záródiszek, rajzolta Várakozó Gábor.

Ezek a *rézmetszet és az aquatinta.*

A rézmetszet előállitásánál a bizonyos mértékig mégis nehézkes vésővel való dolgozás helyettesitésére savakat alkalmaznak, amelyek a vonalakat mélyitik. A kép maga ugyan kézzel állittatik elő, mig a nyomásra való megmunkálás, tehát a vonalak mélyitése stb. a savakra hárul. A munkamenet körülbelül a következő: a melegitett lemezre nagyon vékony, a savak részére áthatlan ugynevezett maratő alapot hordanak fel, amely ott megkeményedik. Ezt a maratő alapot korommal vonják be, amelyre az eredeti képet másolás utján viszik át, avagy a művész finom tűvel közvetlenül a maratő alapba rajzol, helyesebben: a maratő alapra rajzolja a kivánt képet csupán annyira, hogy az alatta levő rézlemez láthatóvá váljék. Minthogy a maratő alap rétege csupán hajszálvastagságu, az ebbe való rajzolás semminemü erőt nem igényel. Ha most már a kép elkészült, a lemez oldalai és hátlapja is bevonatik a maratő alappal, hogy a savakkal szemben ellentállóvá tétessék s ekkor a lemezt a savfürdőbe teszik s a savak azokat a részeket, amelyek a tűvel a maratő alapon karcoltattak, kimarja. Amit tehát a véseteknél vésővel kell elvégezni, az a munka itt könnyebb és egyszerübb uton a savakra hárul. Látható ebből, hogy a rézmetszetek technikai előállitása az irónnal való rajzoláshoz nagyban hasonlit s a szó teljes értelmében művészetnek mondható, amelyet a legnevesebb művészek is kultiválnak. Amint hogy a szabadkézi rajzban is a művész teljes egyénisége nyilvánul meg, ugy van ez a rézmetszetnél is, amelynél a maratást veszi segitségül, amikor még a különböző részletek lefedése, utánmaratása stb. által egyes részleteket mélyit vagy magasabb szinten hagy meg, miáltal ennek a reprodukáló módnak különös bájt adhat.

Az aquatinta-eljárás egy további folyománya a kézi mélynyomási lemez készitésének, olyan módon, hogy az egyébként a rézmetszethez hasonlóan kezelt kép szemcseszerü árnyalást kap. Az aquatintaszemcsék fogalma a reprodukáló technikában nagyon gyakran fordul elő, mert lényeges pontja e mélynyomásu módnak s a következő megfigyeléseken alapszik: vegyünk egy sima lemezt, tegyük azt savba, amikor is ennek felületét a savak megmarják. Ez azonban teljesen egyforma módon történik s a lemez olyan durva felületet nyer, amely nyomásnál világos szürke képet ad, de élesebb tónuseltérések igy nem állanak elő. Ezek a tónuseltérések csak ugy érhetők el, ha a lemez felülete különböző nagyságu pontokra bontatik szét, amely körül a savak a lemezhez férnek, vagyis kellő mélységeket létesitenek. Ezt ugy érjük el, hogy a lemezre gyantarészeket hordunk fel oly módon, hogy finomra őrölt gyantával poroljuk be. A gyantapornak egyes szemcséi a lemezen megmaradnak s ott, ahol a szemcse megmaradt, a sav hatást nem fejthet ki. Körülötte azonban a sav mindent eltávolit és teljesen a lemez megmunkálóján áll aztán, hogy a savak rövidebb vagy hosszabb hatásának kitéve a lemezen a szükséges mélységek eléressenek. Természetszerü dolog, hogy hosszabb ideig való maratás esetén a kivánt részletek mélyebbek lesznek, több festéket vesznek fel, ugy hogy a művész teljesen izlésének megfelelően állithatja elő a kivánt mélységeket. Az aquatinta eljárási móddal a tusrajzok nagyon hatásos utánzása lehetséges. Megvan azonban a módja is, hogy az aquatinta és a rézmetszet egyesittessék. Ez ugy történik, hogy a kivánt tónusok akkor marattatnak a lemezre, amikor a kép már elkészittetett.

A heliogravür, ez a fotomechanikai eljárás olyan alapelveken nyugszik, amelynek az eddig ismertetett eljárásokkal semminemü közössége nincs. A lényege ezen eljárásnak a fényképezés s a krómsavban áztatott fényérzékeny zselatinpapir. Ha egy ilyen krómozott zselatinpapirt (ugynevezett pigmentpapir) diapozitiv alatt fénynek tesszük ki s az igy elért másolatot vizben áztatjuk, aztán pedig nedves állapotában a rézlemezen megerősitjük és meleg vizzel kezeljük, mindenekelőtt a pigmentpapir papiralátéte ázik le, valamint azok a felesleges zselatinrészek, melyek a fény behatása által oldhatatlanokká nem tétettek. Az eredmény, amelyet igy elértünk, a rézlemezen fekvő zselatinrelief, amely pontos mását adja a felhasznált diapozitivnek, vagyis ugyanazokat a szinfokokat tartalmazza, mint a fénykép. A domborulat száradása után maratószerekkel öntik ezt át, amely szer aztán ezt különböző gyorsasággal és hatással járja keresztül. A domborulatnak ez a savakkal való átjárása nem mondható átszivárgásnak, hanem egy teljesen különös, komplikált jelenségnek, könnyebb megérthetés kedvéért azonban átszivárgásról beszélhetünk. Ott, ahol a nyert domborkép a legvékonyabb, az átszivárgás a leggyorsabb. Ezek a részletek azok, amelyek a fényképezés utján elő-

állitott diapozitiv mély árnyalatainak felelnek meg. Ezeket a részleteket a savak a leghatékonyabban járják át, ennek következtében tehát a rézlemezt a legmélyebbre marják, mig a fénykép világos részletei, amelyek a zselatindomborulaton a legmagasabbak, a rézlemezen a legsekélyebben marattatnak, mert a vastag zselatinrétegen keresztül a sav természetszerüleg a leglassabban hatol át. Ez az alapelve a heliogravürnek. A kivitel részleteit egyelőre érintetlenül hagyjuk, amennyiben erre a gyorssajtógravürnél ugyis vissza kell térnünk. Ezeken az alapelveken nyugszik ugyanis a modern gyorssajtó-mélynyomás s ha általánosságban különböző eljárások szerint dolgoznak is, lényegében mégis a krómzselatin fényérzékenysége az az elem, amely mindezen munkálkodásnak alapul szolgál. Hogy azután miként helyettesitik a hálóvonalas üveglemez segitségével az aquatintaszemcsét, amelynek a heliogravürnél hasonló a szerepe, mint az aquatinta-eljárásnál, kitünik a továbbiakból. Az aquatintaszemcse a heliogravürnek tónusait bizonyos egyformaságban jelenteti meg. Az ilymódon előállitott heliogravürnél szükséges, hogy a művész a vésővel és egyéb eszközökkel lelkiismeretesen utánadolgozzon, mig a hálós, vagyis raszteres heliogravürnél a művészi sajátságok az eredeti előkészitésében és a maratási eljárás kényszeritő eszköze által állanak elő, ugy hogy az ilyen lemez a maratás után teljesen kész és semmilyen kézi utándolgozásra nem szorul. (Folytatjuk.)

Amiről megfeledkeztünk

Tagadhatatlan, hogy az ujságkészités tipográfiáját az utóbbi évek izlésbeli fejlődése csak kismértékben érintette.

Mig a kereskedelmi, alkalmi és egyéb nyomtatványok minél gondosabb kiállitásán ugyszólván napról-napra növekvő tábor munkálkodik, addig az ujságkészités a hamupipőke szomoru sorsát éli. Ellát jól-rosszul szellemiekkel, de tipográfiai kivitelében nem tartják gyönyörkeltésre alkalmasnak.

Sokan lehetnek, akik nem is várnak ilyesmit az ujságtól. Hisz maradandó becse tényleg nincs az ujságnak, mert élete csak egyik napról, illetve hétről a másikra terjed. De ha tekintetbe vesszük, hogy e rövid éltében is az emberek mily tömegével kerül érintkezésbe egy-egy lap, ugy bizvást kell, hogy megváltozzék eme nézet. Mert alkalmasabb esztétikai tömegnevelő eszközt az ujságoknál elképzelni is alig lehet.

Amint tartalmi részével az olvasó gondolatvilágát lassan át meg átalakitja, azonképen technikai kiállitása is alkalmas lehet a szép iránti érzék felkeltésére és ápolására.

Merem állitani, hogy egyik-másik lap szinte márólholnapra tekintélyes olvasóközönséget hóditott magának, anélkül, hogy tartalmi része lényegesen különbözne a többi lapokétól, csupán leleményes, gondos tipográfiai kiállitása által.

De még ha ezt a hatást nem is lehet kiváltani vele, akkor is kivánatos marad, hogy a mostani pongyola lapkiállitást felváltsa egy gondosabb, a tömegizlést növelő munkamenet.

Bizonyára közelebb jutnék célomhoz, ha az olvasó szeme előtt elvonultathatnám a lapok sorozatát, de ez nehézségbe ütközne, de még nem is akarnék bántó lenni soraimmal, igy csak általánosságban szólok tárgyamról.

Kezdjük a lapfejeknél, vagyis a lap cimét és egyéb adatokat magábafoglaló szedéstestnél.

Megfelelő betü hiján a szedő rendszerint ugy segit magán, hogy a lapcimet ritkitással igyekszik a megfelelő szélességre kihajtani, igy a fősor szaggatottá válik. Ha ellenben mellőzi a ritkitást, ugy a keskeny nyulánktestü betük mellett bántó és üres felületek merednek az olvasó elé. Leghelyesebb megfelelő nyugodtképü betü hiján a fősort megrajzoltatni. Cikornyás, divatját mult betük használata is kerülendő. Egyébként a betüöntődék bármely irásmintáikban levő betüből galvanót is szállitanak.

A kisérőszöveghez lehetőleg rokonvágásu betük haszálata ajánlatos, mert a betük sokfélesége bántóan hat a szemre.

A Grafikai Szemle 1912. évi 10. számában találhatunk egy csomó lapfejet, mindmegannyi a gondos, jól megfontolt munka terméke. Hozzáértők körében egyhangu volt a vélemény, hogy e lapfejek követendő utmutatóul szolgálhatnak mindazoknak, kik ily feladat megoldása elé kerülnek.

A lapfej záróvonala mindig markáns, kövér léniákból veendő, ami a tartalmi rész feltünő elválasztására alkalmas. Általában az ujságokban még hasábelválasztásra se használjunk finom vonalakat, mert néhányszori használat után ugyis megkopnak; amellett a félkövér léniák képe jobban is illeszkedik bele az ujságoldalak szürke foltjába. Tárcavonalnak megfelelőbbnek tartom a negyedcicerós kövér és kétpontos félkövér léniát, a ma leginkább használatos finom-fekete-finom léniánál. Az oldalfejek aláhuzására kövér lénia használható, ehhez a hasáblénia szépen záródik.

Tömör, markáns betüket ne használjunk az oldalfejek szedéséhez, mivel ezek a gyakori használat folytán hamar megkopnak vagy piszokkal telerakodnak s igy nehezen olvashatók.

Az oldalfejek általánosan használatos szedési módjával szemben, mely szerint a lap cime középen, kelet és oldalszám pedig a két szélen áll, tetszetősebb az egyes lapoknál divó ama megoldás, mely az oldalszámot középre, esetleg egyszerü kis diszek közé, a lap cimét és keltet pedig a két szélen helyezi el. Igy az oldalfejek arányosak. Mert habár két szemközti oldalt szokás mint teljes képet tekinteni, ujságoknál ez nem állja meg helyét, mert a lapok — méreteik folytán — mindig behajtva kerülnek az olvasó elé.

Rovatok, önálló cikkek elválasztására használatos vonalak és záródiszeknél bővebben bánhatunk a beosztással, minthogy ezzel némi pihenő jut az olvasónak is. A szövegrész ritkitásánál két pont az a határ, amelyen tulmenve a szedés már zavarossá válik, amellett a lap tartalmi szegénységére is enged következtetni.

A rovatcimek jellegzetes, a többi cimektől eltérő betükből szedendők, minthogy azok az olvasó számára könnyen szembeötlővé teendők.

A hirdetéseket e soraimban érinteni nem kivánom, minthogy ezzel oly bő anyagot érintenék, melynek feldolgozása alapos munkát igényel.

Megfigyeléseim alapján meg kell állapitanom azt a tényt, hogy az oly nyomdákban, hol a munkák kivitelére gondot forditanak, a lapok is megütik azt az átlagmértéket, mely az ilyen lázas munkamenetben készülő nyomdatermékek mérésére jogosit. STEINHERZ MIKLÓS

Művészet köréből

Német kismesterek rézmetszetei láthatók mostanában a Szépmüvészeti Muzeum grafikai osztályában. *Kismester.* A német „Kleinmeister" szószerint való forditása és a XVI. század elején élő német grafikusoknak azt a csoportját jelölik meg e szóval, kik kisméretü és szerényebb igényü rézmetszetek készitésével foglalkoztak. E művészettörténelmi meghatározás ne tévesszen meg bennünket, mert ezek az egy véka alá szoritott mesterek elsőrangu rézmetszeteket csináltak

és ha alkotásaik a rendeltetésüket illetőleg bizonyos tekintetben az iparművészettel kapcsolatosak is (ez távolról sem tekinthető értékük lefokozásának), ami kezük alól kikerült, az magasan felette áll a lélektelen műhelymunkának. Mig Dürer, Holbein, Cranach nevének külön fejezeteket szentel a művészettörténelem, e kitűnő művészeket másodrangu jelentőségre szoritja vissza.

A Szépművészeti Muzeum most kiállitott anyaga teljes képet ad e művészek tevékenységéről, különösen a kiválóbbak, mint Hans Sebald Beham vagy Penz Georg és Aldegrever Heinrich munkáit mutatja be meglehetős nagy mennyiséggel.

Hans Sebald Beham a német nép lelkületének bensőséges tolmácsa. Apró lapjain municiózus pontossággal megrajzolt éles vonalak siklanak végig; e vonalakban meleg poézis, igazi szeretettel áthatott megfigyelőtehetség buzog. Tudása alapos, az olaszországi reneszánsz mesterek szelleme érzik a technikai felfogásában, de németsége átüt a technikai külsőségek burkán. Német levegőt, német érzést lehelnek ki magukból metszetei. Egyben az elmélyedés, tárgyszeretet naiv áhitatát. Az utóbbi különösen olyan erény, amit külön kellene hangsulyozni és ráolvasni a legtöbb most élő művész fejére. Mert az elmélyedés a szeretet hiányát nagyon gyakran és fájdalmasan nélkülözzük munkáikban.

Beham rézmetszetei kétségkivül erősen hatottak kortársaira, amiről Penz Georg, Beham Bartel és Aldegrever munkáinak megtekintésével könnyen meggyőződhetünk.

Egészen más kulturáju, más tőből hajtó munkák Hirschvogel és Altdorfer metszetei. Mig az előbbi metszetek nürnbergi mesterek műhelyéből valók, az utóbbiakat az ugynevezett „dunai" mesterek készitették. Nürnberg város jelentékeny kereskedelmi és ipari gócpont volt, Olaszországgal nemcsak gazdasági, hanem művészeti kapcsolatot tartott fenn. Az olasz reneszánsz Nürnbergbe átplántálódva egészséges, realisztikus művészetbe szökkent.

Altdorfer és Hirschvogel, akik izoláltabban, az olasz művészet hatásaitól mentesebben éltek és munkálkodtak, még nem vetköztek ki az akkor már leáldozó gotika formanyelvéből. Metszeteik nem oly pozitivek, határozott szerkezetüek, mint a nürnbergi mestereké; a misztikus érzésvilágnak visszfénye még rajta tükröződik révedező, halovány vonalak hálózatából felépitett rajzaikon. Japánokra emlékeztet rajzaik finomsága.

Plakátok. Megjelent az utcán a nagy garral hirdetett Szent István-napi plakát. Bármily keveset biztunk is a nemzeti ünnepnek idegenforgalmi nappá való átvedlésében, e kevés hitünk is szétfoszlott e vérszegény plakát láttára. Nem hiszem, hogy egy ember is akadjon, akit István király napra ez a plakát felcsalna Budapestre. Ha jól megnézzük e szorgalmi dolgozat szinvonalán álló művet, lehetetlen észre nem venni az ismeretlen művész (Kacziány) abbeli igyekezetét, hogy a betük megformálásával és a szinek összehangolásával bizonyos „egyházi" izt, hangulatot adjon a plakátnak. Egy kis tulzással el is nevezhetjük római katolikus, esetleg kongregációs plakátnak. Ez még nem lenne baj, de a plakát nagyon gyenge. Ami azonban a legkülönösebb, a pályázaton e plakát nem is vett részt és csak elkésve küldte be az előkelő és bizonyára jól támogatott elkövetője. A bizottság tultette magát mindenen és az elkésett jövevényt, amily gyorsan csak lehetett, keblére ölelte. Ilyen plakát kell nekünk, énekelhették megható összhangban. Csak ez hiányzott az idegenforgalomhoz!

Csakugyan csak „ez hiányzott". Most már megkaptuk!

A munkás dalegyletek dalosünnep-plakátja is gyenge. A piros-fekete szinek szürke keretbe való behelyezése nem sikerült. A szinek összhangja, de maga a középen levő alak rajza is dilettáns kezére vall.

A nemzetközi mozgófényképkiállitás plakátja a most látható plakátok között a legjobb; egyuttal Földes Imre legkülönb munkája.

Női alak áll az előtérben, jobb kezével fényképezőgép kallantyuját forgatja, balkezében a földgömb, melyet film övez körül. A női alak jól érvényesül a világos háttér és a sötét környezet folttömegében. A plakát kompoziciója nagyon szolid, a szinek is kellemes összhangba csendülnek. BÁLINT ALADÁR

NYOMTATÁSTECHNIKAI FELJEGYZÉSEK

Elmosódó szélü autotipiák. E tekintetben mostanában a kemigráfiai intézetek igazán elsőrangut szálli anak s mégis gyakori a panasz. A klisék tulnyomó részét ugyanis elmosódóan rendelik, sok munka értéke pedig veszit ezáltal, mert nem mindig sikerül teljesen megfelelő finom eloszlódást létesiteni. Sok függ ugyanis attól, hogy az ilyen kliséket alapjában hogyan kezelik. Akár kivágásokkal, akár mechanikai egyengetéssel hozzuk nyomásra kész állapotba a klisét, ez mindenképen gondos munkamenetet igényel. Erős papirra több levonatot készitve, az elmosódóan megjelölt széleket lépcsőszerüen vágjuk ki. Ezt a klisék rajzát teljesen fedő módon a klisé alá helyezzük. Ezekből a levonatokból a világos és mély részleteket egyszer-egyszer kivághatjuk, illetőleg ráragaszthatjuk, hogy egy bizonyos „domborulatot" érjünk el, mert ha a klisé ugyancsak fára van szegelve, ugy azon feltevésben kell lennünk, hogyha nem apróbb részletekről van szó, ez az aláragasztás a nagyobb felületek hatásosabb megjelenésére feltétlenül hatással van. Ennek megtörténte után a lemezt ismét felszögeljük, a széleket pedig egy kemény bőrdarab alkalmazásával elővigyázatosan leveregetjük. Ha most már levonatot készitünk, meggyőződhetünk róla, hogy ez az alul való egyengetés több eredménnyel jár, mintha a klisészéleket kizárólag a cilinderen vágjuk ki. Galvánóknál a klisészélek mélyebb fekvését ugy érhetjük el, hogy az aláöntött ólomból a vésővel megfelelő helyen csekélységet eltávolitunk. Egy jó kivágás azonban a kép elmosódó szélének sikerültét minden esetre fokozhatja. — Ehelyütt emlitjük meg, hogy egy német cég nemrégen egy olyan hajlitófogót hozott forgalomba, amelynek segitségével az elmosódó szélü autotipiáknak a széleit kellő mértékben lehet meghajlitani, miáltal a lemez alatt alkalmazott egyengetés hatását még inkább fokozzuk.

Ujabb festéktakaritó doboz. A festékek beszáradása a legtöbb üzemben érzékeny veszteséget jelent, amiért ismételten felmerülnek találmányok, amelyek „festékmegtakaritó dobozok" néven kerülnek forgalomba és a felső festékréteg megkeményedését, valamint a festékkés használata általi festékpazarlást volna hivatva megakadályozni. Ha ugyanis a festékkésen levő festéket a doboz szélén lehuzzuk, ez többnyire ott is marad. A Richard König cég Chemnitzben egy „Rex" elnevezésü szabadalmazott festékdobozt hozott forgalomba, amely e hibákat akarja eltüntetni. A csuklón lógó dobozfedél belsejébe posztó van helyezve, ami arra szolgál, hogy a 15 milliméter széles sima szélét a doboznak légmentesen zárja. A doboz belsejében erős drót van megerősitve, amely a festékkésen levő festék lehuzására szolgál, ugy hogy a festék közvetlenül a dobozba folyik.

Lapunk jelen számának rövidebb közleményei a következők: Szakoktatási hirek: Körünk temesvári szaktanfolyamának munkáihoz. Nyomtatványkiállitások Temesvárott és Nagybecskereken. A debreceni tanfolyam munkái. Nyomdászszakiskola Rómában. — *Beküldött munkák.* A Rigler József Ede papirnemügyár rt. zárszámadása (3 ábrával). A kaposvári Részvény-nyomdából. A kaposvári Gerő-féle nyomdából (2 ábrával). A mindszenti Horváth-féle nyomdából (3 ábrával). Az esztergomi Laiszky-féle nyomdából. Aradi nyomtatványok (1 ábrával). Marosvásárhelyi meghivó (2 ábrával). A pécsi „Egyenlőség"-nyomdából (3 ábrával). A soproni „Petőfi"-könyvnyomdából (1 ábrával). A szegedi Dugonics nyomdából (4 ábrával). A szolnoki Varga-féle könyvnyomdából (3 ábrával) Szekszárdi nyomtatványkiállításunk meghivója (1 ábrával). Weisz Márton nyomdájának költözködési értesitője (1 ábrával). A Békésmegyei Függetlenségi könyvnyomda körlevele (1 ábrával). — *Apró hirek a leipzigi könyvipari kiállitásról.* Tanulmányi ösztöndijak és utazási segélyek. A leipzigi kiállitásról. — *Rövid feljegyzések.* Képviseletátvétel. A napilapok egyöntetü áremelése. Vállalatok köréből. Felbert Gyula. — *Irodalom és szakirodalom.* Kertész József (1837—1895). — *Körünk uj pályázata.* Lapunk magyar-német nyelvü levélfejének szedése és nyomtatására kiirt pályázat feltételei. — *Hivatalos közlemények.* Az alelnökválasztás eredménye. — Pénztári kimutatás. Tagsági forgalom 1914. május havában. — *Mellékleteinkről.* Mellékleteink birálata.

Szakoktatási hirek

Körünk temesvári szaktanfolyamának munkáihoz. Lapunk e havi számában mutatjuk be temesvári szaktanfolyamunk munkáiból való szemelvényeket s ezeknek közlését a következő számainkban is folytatjuk. E tanfolyam, amint azt már annak idején ismertettük, teljesen a fővárosi szaktanfolyam mintájára volt szervezve s az oktatást *Lang Simon* szaktárs vezette be a betüvetéssel, majd pedig lapunk szerkesztője vette át a vázlatkészités vezetését s ezt 10 előadáson át folytatta, amikor is ujból *Lang* szaktárs vette át a vázlatkészités vezetését s ezt december hó közepén be is fejezte. A tanfolyamon 20—24 hallgató vett részt, akik meglehetős lelkesedéssel és pontossággal látogatták az előadásokat s a 24 előadáson körülbelül 450 teljesen kész vázlatot készitettek. Igen nagy a száma azonban azoknak a vázlatoknak, amelyek befejezetlenül maradtak s a betüvetési gyakorlatoknál teleirt lapok száma is megközeliti a 300-at. A temesvári helyicsoport a tanfolyam sikerén felbuzdulva, az év őszén ismét tanfolyamot óhajt rendezni és ennek vezetését teljesen fővárosi előadóra kivánja bizni. Az ez irányban folyó tárgyalások már meglehetős előrehaladott stádiumban vannak s azokat egyik legközelebbi számunkban ismertethetjük.

Nyomtatványkiállitások Temesvárott és Nagybecskereken. Junius hó 28—29-én Temesvárott és Nagybecskerek rendezett a Szakkör nyomtatványkiállitásokat, melyek igen jól sikerültek. Temesvárott lapunk szerkesztője tartott szakelőadást, amely nagyjában egyezett Ádám Sándor szaktársunknak Budapesten az amerikai nyomtatványokból rendezett kiállitás alkalmával tartott előadásával, amennyiben itt is e nagyszerü gyüjtemény került bemutatásra. Nagybecskereken Lammer Árpád szaktárs tartott nyomdászattörténelmi előadást.

A debreceni tanfolyam munkái Lapunk május havi számában már röviden megemlékeztünk a debreceni fa- és fémipari iskola által rendezett nyomdásztanfolyam eredményéről, most pedig — igéretünkhöz hiven — három mellékleten mutatjuk be a tanfolyamon készült jobb munkákat, lapunk szövege között pedig reprodukáljuk az ugyanezen tanfolyamon készült záródisz- és vignetta-tervezeteket. Mindezek a példák élénk tanuságot tesznek arról, hogy a debreceni szaktársak szakmabeli továbbképzése a lehető legjobb kezekben van. *Sztankay* igazgató ur, különösen pedig *Toroczkay* tanár ur nagy lelkesedéssel viseltetnek a szaktársak izlésének nemesitése és szakmabeli tudásának fejlesztése iránt és kétségtelennek tartjuk, hogy az itt bemutatott eredménynél sokkal fényesebbre fognak tudni rámutatni, ha a debreceni szaktársak fáradozásukat illőképen fogják tudni megbecsülni. A tanfolyam eredményét részletesen méltatni szinte felesleges, mert e munkák önmaguk beszélnek s igy ez alkalommal csak arra szoritkozunk, hogy a tanfolyam eredményéhez szivből gratuláljunk s a debreceni szaktársakat arra kérjük, hogy a jövőben rendezendő tanfolyamon minél nagyobb számban és mindenkor pontosan résztvegyenek. Egyben megjegyezzük, hogy a tanfolyam munkáiból a jövő számban is közlünk még két mellékletet.

Nyomdászszakiskola Rómában. A nyomdatulajdonosok egyesületének kezdeményezésére az olasz szaklapokat és szakközönséget általában élénken foglalkoztatja egy felállitandó nyomdászszakiskola eszméje. Arról van ugyanis szó, hogy egy nyomdásziskola állittassék, mert az eddigi a szerény anyagi helyzet és az állandó helyiséghiány folytán az igényeket nem elégitette ki. A létesitéshez elvileg már a munkásság is hozzájárult, csak abban nem történt még megállapodás, hogy az intézet az elemi tudományokat tanitsa-e, vagy pedig a nálunk kultivált tanfolyamokhoz hasonlóan továbbképző tanfolyamok létesittessenek a segéd szakmai tudásának növelésére. Hirek szerint a munkásság inkább volna hajlandó a továbbképző tanfolyamot anyagilag támogatni.

Beküldött munkák

A Rigler József Ede papirnemügyár rt. zárszámadása. Hozzá vagyunk már szokva, hogy e cég zárszámadása minden esztendőben meglepetésként hat, olykor a legteljesebb megelégedést, máskor viszont az elégedetlenség hangját váltván ki belőlünk. Az idei zárszámadásról megállapitható, hogy pazar munka s a sorokalkotta jó foltok, nagy, de arányos margó által nyujtott hatásra van épitve. Tervezője, *Pollák Aurél* szaktársunk ez alkalommal kitünő munkát végzett: az egész zárszámadásnak egész belső elrendezése előkelő és követésre méltó munka. Ennek elismerése mellett azonban nem fojthatjuk el csodálkozásunkat, hogy a zárszámadás cimlapját már nem sikerült tökéletesen megoldani, aminek talán az az elfogadható oka, hogy a cimlap tervezésénél csak egyetlen oldal állt a tervező rendelkezésére, mig a belső megoldásnál mindenütt két-két szembenálló oldalon lehetett „experimentálni", ez pedig figyelemreméltó nagy előny. A zárszámadás nyomtatása mi kivánni valót sem hagy hátra, ami főleg *Lackenbach Artur* szaktársunk érdeme.

A kaposvári Részvénynyomdából beküldött nyomtatványok még régibb stilusu szedésmunkák, csupán egyeseknél észlelhető az ujabb irány hatása. Szedőjüknek melegen ajánlhatjuk, hogy lapunk mellékleteit szorgalmasan tanulmányozza, mert ezzel izlését nagyon csiszolhatja. Azokon a munkákon, amelyeket már az ujabb iparművészeti irány szerint akart szedni, tapasztalható, hogy a jó iránt nagy hajlandósága van, de a merészebb dolgok kivitelénél még ingadozik, igy például a tömör sorcsoportositással nem tud megbarátkozni, pedig a mai irány nem igen türi, hogy egy levélfej sorai 8—10 ponttal legyenek ritkitva.

A kaposvári Gerő-féle nyomdából néhány szép nyomtatvány került kezeinkhez, amelyeknek szedésiránya már sokkal inkább megfelel a mai iránynak. Közülök két darabot mutatunk be, az egyik helyicsoportunk levélfeje, amelyen a mütyürkét kifogásoljuk, ehelyett sokkal inkább megfelelt volna valami szakmai vonatkozásu vignetta. A dátumsor rossz helyen van, mert nem látszik eléggé a fejhez hozzátartozónak. A Gerő-cégkártyára csak annyi a megjegyzésünk, hogy a narancssszinnel nyomatott kocka és vonaldiszt teljesen mellőzni kellett volna s akkor a cégjegy teljesen kifogástalan lett volna. Ugy hisszük, hogy a legközelebbi küldemény már teljesen kielégiti várakozásunkat.

A mindszenti Horváth-féle nyomdából való nyomtatványokat őszinte meglepetéssel vettük, mert ezek valóban modern és nyomdászati szempontból kifogástalan kivitelü munkák. „Mindszent — irja a munkák beküldője: *Majsay* szaktársunk — az Alföld közepén levő falu, körülvéve blokált nyomdáktól hemzsegő városokkal s igy természetes, hogy a nyomtatványfogyasztó közönség izlése a blokált nyomdák által termelt nyomtatványok által annyira el van rontva, hogy minden ujat, szépet idegenkedéssel fogad és nem honorál. Dacára a nagy közönynek, mely a szebb meghonositását fogadja, főnökőm és én arra törekszünk, hogy a lezüllött állapotokon segitsünk s modern nyomtatványokat bocsássunk ki a nyomdából." E sorok olvasása után megnyugtathatjuk a levélirót, hogy törekvése a legnemesebb és a siker sem fog elmaradni, mert egyszer majd csak észhez kap a nyomtatványfogyasztóközönség is s meg fogja tudni különböztetni a szép és rossz nyomtatványt egymástól. A beküldött munkák kivétel nélkül tiszta nyomásuak s a nyomdában készülő „Mindszenti Lapok" cimü ujság is meglepően tiszta és gondos kiállitásu munka.

Az esztergomi Laiszky-féle könyvnyomdából beküldött munkák kivétel nélkül *Fazekas* szaktársunk munkái, amelyeknek szedéstechnikai kiviteléről elismerőleg nyilatkozhatunk. E munkákon érvényre juttatott irányból kivehető, hogy Fazekas kollegánk minden munkáján igyekszik az iparművészeti irány elveihez alkalmazkodni s amig csupán soralakitás és csoportositásról van szó: munkáján vajmi kevés kivetni valót találunk, mihelyst azonban a sorokat diszitenie kell: tullép a megengedett határon s a diszitőanyagot dusan halmozza fel a papir sikján, amivel határozottan árt a munkák jó hatásának. Az egyszerü vonalak helyett különös szeretettel használja a kettős pontvonalakat (::::::::), amelyek nagyobb tömegben alkalmazva vibráló hatásuak; ezeknek alkalmazásától a legtöbb esetben eltekinthetett volna. A beküldött munkák nyo-

mása jó, szinezése azonban bátortalanságra vall; a szinek ugyanis majdnem kivétel nélkül erősen tört, halvány, élettelen szinek.

Aradi nyomtatványok. Eibenschütz Adolf több kisebb nyomtatványt és egy csomó példány Szinházi Ujdonságot küldött be megbirálás céljából. A merkantil-nyomtatványok technikai kivitele egyszerű, bár vannak köztük léniás megoldásu dolgok (pl. a sorok között bemutatott cégjegy is), amelyek azonban szintén jó hatásu nyomtatványok. A Szinházi Ujság hirdetései (csak ezekről lehet szó, mert szövegrésze megszokott kivitelű) már modernebb zsánerben készültek s szedésük ellen — kisebb hibákat leszámitva — nem lehet kifogást emelni.

Marosvásárhelyi meghivót, cimlapját és két belsőoldalát mutatjuk be olvasóinknak. E meghivó erősen különbözik a megszokott műsoros meghivóktól, beosztása tekintetében. A meghivó tulajdonképen 16 oldalos füzet, amelynek belső lapjain egy-egy műsor-

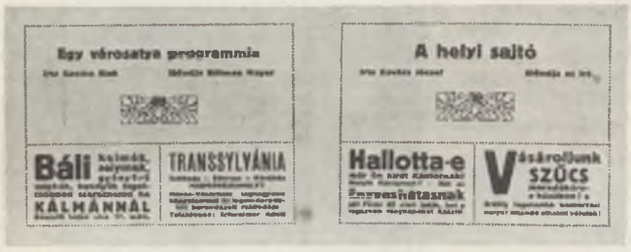

A marosvásárhelyi meghivó-műsor oldalai. Keret kék, a szöveg barna szinű.

Meghivó-műsor fedőlapja. Szinezés: keret barna szinű, szöveg zöld, a szöveg alatti mező zöldes alapnyomattal van átnyomva. A kötőzsinórt lezáró pecsét piros papiron feketével és arannyal nyomódott.

szám cime van alkalmazva. Mint eredetibb ötletet kell kiemelnünk, hogy az oldalak aljain hirdetéseket alkalmaztak, ami — ha azokért fizettek a hirdető cégek — anyagi szempontból is szerencsés ötlet, de főként azért, mert ezzel nyomatékosabban hangsulyozták a mulatság jellegét. A meghivó szedése jó s a nyomása kifogástalan.

A pécsi „Egyenlőség"-nyomdában dolgozó *Ferenczffy Antal* szedő és *Leitkann Árpád* gépmester szaktársak beküldött munkáin meglátszik, hogy lapunk tanitása nem volt hiábavaló. A munkák közül két meghivót reprodukálunk, mind a kettő jó hatásu munka, bár az 1913. évi meghivó szedésbeli koncepciója nem egészen felel meg a mai izlésnek, viszont az 1914. évi meghivó mar teljesen kifogástalan. Nagy kár, hogy ez utóbbinak a szinezése (kék papiron barnás szöveg és világosabb zöld keret és embléma) nem a legszerencsésebb. A többi munka kivitele a bemutatottakhoz hasonló. A szedésbeli kivitel pontos és lelkiismeretes munka eredménye, a nyomás is jó, csupán a szinezés nem elégit ki minket, reméljük azonban, hogy a legközelebbi küldemény már e tekintetben is kielégitő leend. — Közvetlenül lapunk zárta előtt ujabb gyüjteményt kaptunk ebből a nyomdából, amelynek nyomtatványai most már szinte kifogástalanul jók. Ugyanezt mondhatjuk a beküldött két plakátról is.

A soproni „Petőfi"-könyvnyomdában legutóbb készült falragaszokból küldtek kb. 20 darabot. E plakátok szedéstechnikai szempontból alig emelkednek felül a vidéki plakátok megszokott nivóján, de elismerőleg kell nyilatkoznunk róluk, mert tiszta kivitelü munkák. Hogy e plakátokon semmi ujszerűt sem találunk, azt bizony nem csodáljuk, mert tudjuk, hogy a megrendelő az, aki az egyes „schlagwortok" betüinek magasságát centiméterekben szabja meg s a többi szöveg elhelyezésének lehetőségeit pedig nem kutatja. De meg valljuk meg őszintén, hogy a plakátok szedéséről is még vajmi keveset irtunk s ugy a vidéki szaktársaktól nem követelhetjük, hogy plakátjaik ujszerü szövegmeg-

Cégjegy. Szedte Eibenschütz Adolf, Arad. Szinezés: külső keret kék, léniadisz vörösesbarna, szöveg fekete.

A soproni Petőfi-nyomda reklámplakátja. Szedte: Guzmits Károly. Szinezése fehér papir, sárgás alapnyomat, amelyből a diszitő anyag alá eső részek kivágattak. A diszités selyemzöld szinü, a szöveg fekete.

oldásuak legyenek. A tárgy mindenesetre érdemes arra, hogy részletesen foglalkozzunk vele s ezt a legközelebbi jövőben meg is tesszük. Visszatérve a beküldött anyag méltatására, meg kell jegyeznünk, hogy a plakátoknál majdnem minden esetben mellőzték a diszitést és a keretezést, ami helyes is. Van azonban egynéhány falragasz, amelynek keretje az itt látható minta szerint van kombinálva cicerós vonalakból és pontokból. Képzelhető, hogy ily keret mennyire nyugtalanitó és hatástalan. Falragaszoknál a 2—4 cicerós vonalakon és ugyanilyen vastag kockákon és pontokon kivül alig lehet más keretet sikeresen alkalmazni s az itt bemutatott példához hasonló, apró darabokból összeszedett keretek alkalmazása pedig egyenesen kárbaveszett fáradság. A falragaszokon kivül egy akcidenciát is beküldtek, amelyet reprodukcióban bemutatunk. Régi stilusu munka, amelynek jó hatását ugy kellett volna fokozni, hogy a reklámszöveget keskenyebbre és tömörebben szedik, miáltal a fejszöveg erős foltjának megfelelő foltot kaptak volna a papir alsó részén is. A munkák szedője: *Guzmits Károly* szaktárs.

A szegedi Dugonics-nyomdában készült levélfejek. Az e sorok között reprodukált levélfejeket készitőjük, *Somogyi Pál* a következő sorok kiséretében küldte fel: „A levélfejeket régi levélfejek után szedtem és nem annyira a tulmodernség volt szemem előtt, mint inkább az, hogy a megrendelőket, akik a régi levélfejek mintáihoz ragaszkodtak, a modern iránynak, amennyire

lehetséges, megnyerjem. Amint e levélfejekből is látható, ez némileg sikerült is. Mert bizony még a vidéken nagyon sok a „vaskalapos“ megrendelő, aki még a 10—15 év előtti nyomtatványokat tartja a legszebbnek és a „legszecessziósabbnak“. Azért tehát azt a célt tüztem ki magam elé, hogy az ilyen vaskalapos megrendelőket fokozatosan megnyerjem a modernebb nyomtatványoknak, főkép pedig a levélpapirok és boritékoknak, mert szerintem ha e megrendelők közül legközelebb valamelyik nyomtatványt rendel, bizonyos vagyok benne, hogy nem idegenkedik a még ennél is sokkal modernebb nyomtatványoktól sem, sőt talán még a költséget sem sajnálja arra nézve, hogy nyomtatványa kétszinben legyen nyomtatva.“ Őszintén örülünk, hogy a vidéken is akadnak szaktársak, akik a nyomtatványok nivójával is már jobban törődnek. Ismerjük a négy levélfej eredeti kéziratait s ehelyütt is le kell szögeznünk a tényt, hogy a régi és a bemutatott uj levélfejek között óriási a különbség az ujak javára. Somogyi szaktársunk törekvése annál dicséretreméltóbb, mivel nem sajnálta a fáradtságot, hogy egyszinü kivitelben is jó és kifogástalan munkát produkáljon. Ezt azért kell külön megemlitenünk, mert sajnosan kellett tapasztalnunk, hogy a vidéki akcidensszedők az egyszinü munkák kivitelével nem igen törődnek, mondván: „kár az időért, hiszen ez csak egyszinü nyomtatvány“. Pedig amint a reprodukált munkák igazolják: az egyszinben nyomtatott munka is lehet szép, hatásos és céljának megfelelő. Reméljük, hogy Somogyi szaktársunknak sok-sok követője akad.

A szolnoki Varga-féle könyvnyomdából beküldött nyomtatványokat *Binder Károly* tervezte, mig a nyomást *Juhász József* végezte. A kétségkivül szép kivitelü nyomtatványok szedéstechnikai kiviteléről szólva, megállapithatjuk, hogy szedőjük minden szép iránt fogékony. Munkáin erősen meglátszik, hogy az egyes betüöntődék mintakönyveit szorgalmasan lapozgatja, mert az azokban bemutatott szedésminták jellegét szivesen utánozza. Dicséretére mondhatjuk, hogy ezek az utánzások nem szolgaiak. Az e füzetben bemutatott munkák közül kettő például a Klinkhardt-betüöntőde Delitsch-antikva mintafüzetében látható szedésminták alapján készült, mig a harmadik már inkább lapunk mellékleteinek hatása alatt terveztetett. A többi munkái is ezekhez hasonlók, bár vannak köztük olyanok, amelyeknek diszitése tulzott, vagy pedig az alkalmazott léniadiszités a kelleténél dusabb, miáltal a hatás kissé nyugtalanitó. Nem szabad említés nélkül hagynunk az összes beküldött munkák nyomtatását, amely ugyszólván teljesen kifogástalan. A szinezés szintén mindenütt jó, amit a felhasznált papir szinének megfelelőleg állapitottak meg.

Szekszárdi nyomtatványkiállitásunk meghivóját az ottani Molnár-féle nyomdai műintézetben nyomták. Ugy szedés, mint szinezés és nyomás tekintetében jó hatásu munka. Hibájául kell betudnunk, hogy az iniciálé nem alkalmazkodik a betü jellegéhez s hogy a vignetta tulerős.

Weisz Márton nyomdájának költözködési értesitője rendkivül ötletes és hatásos munka, amely készitőjének, *Kun Mihály* szaktársunk dicséretére válik.

A Békésmegyei Függetlenségi Könyvnyomda körlevelét is bemutatjuk lapunk jelen számában. Tervezőjét nem ismerjük. A körlevél szedéskompoziciója a lehető legegyszerübb s kétségtelenül kiváló munka lenne, ha a diszitést a szöveggel harmónikusan összeegyeztették volna. Amint a reprodukción is látható, a vignetta mint folt igen jó helyen van elhelyezve, de a vékony betühöz képest tulerős, sőt brutális hatásu. A jó hatás érdekében mindenesetre vagy a vignettát kellett volna a betü foltjának megfelelőleg megválasztani, vagy pedig megforditva: sokkal erősebb betüfajból kellett volna szedni a szöveget. Volna még egy harmadik lehetőség is a nyomtatvány hatásának megjavitására s ez az, hogy a vignettát szinezésben kellett volna visszanyomni, például ha a vignettát lila szinben és a szöveget feketével nyomtatták volna (s nem megforditva, ahogy történt), akkor a hatás mindenesetre kielégitőbb lett volna.

1

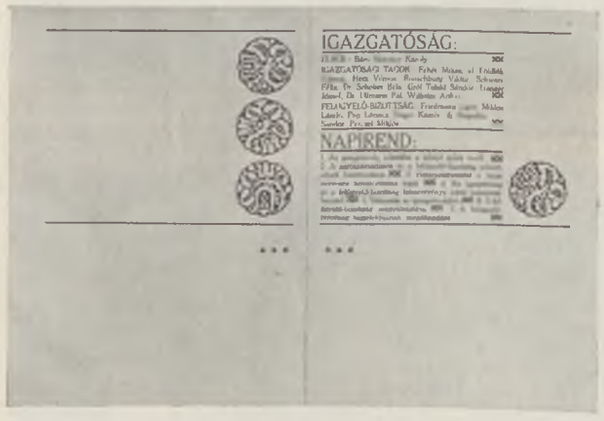

2

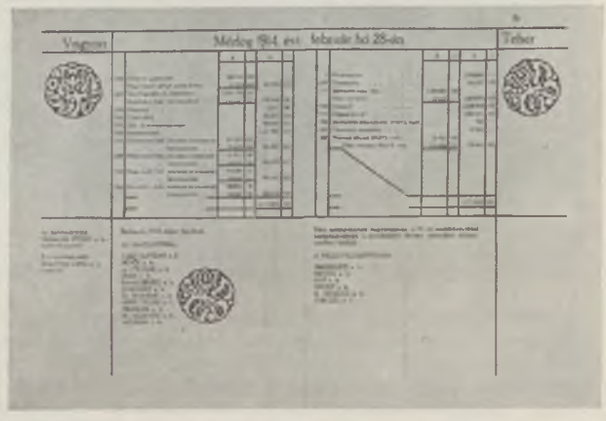

3

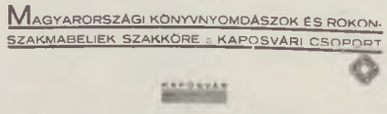

4

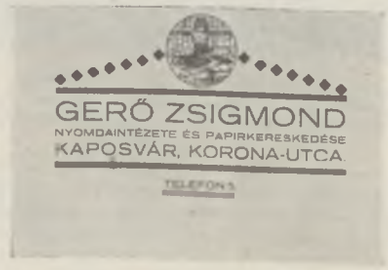

5

1—3. Oldalpárok a Rigler J. Ede papirnemü gyár rt. zárszámadásából. Tervezte: Pollák Aurél, nyomtatta: Lackenbach Artur. Szinezése: kék meritett papiron a szöveg fekete, a vonaldisz zöldszinü, a rajzolt disz pedig okkerszinü. 4. Levélpapir a kaposvári Gerő-nyomdából. Szinezése: a szöveg fekete, a vonalak narancssárga. 5. Cégjegy a kaposvári Gerő-féle nyomdából. Szöveg és vignetta kék, a két vonal zöld, a kockák és a telefon alatt levő hármas vonal narancssárga.

Apró hirek a leipzigi könyvipari kiállitásról

Tanulmányi ösztöndijak és utazási segélyek. Lapunk multhavi számában a Magyar Nyomdászat nyomán hirt adtunk arról, hogy a székesfővárosi tanács a Grafikus Művezetők Egyesülete tagjainak 3000 korona segélyt engedélyezett. E hir ebben az alakban helyreigazitásra szorul, amennyiben a segély összege csak 1500 korona. — A főnökegyesület a kereskedelemügyi miniszte-

rium felhatalmazása alapján a leipzigi nemzetközi grafikai és könyvipari kiállítás tanulmányozására huszonöt à kettőszáz koronás utisegélyre pályázatot hirdet. Pályázhatnak könyvnyomdai, kőnyomdai, betü- és tömöntői, kemigrafiai, könyvkötő és üzleti könyvgyártási művezetők és szakmunkások. A pályázóktól megkivántatik a magyar állampolgárság s hogy szakbavágó műhelyben legalább is három évi gyakorlattal birjanak, amit a kérvényhez csatolandó okmányokkal és hatósági erkölcsi bizonyitvánnyal igazolni tartoznak, továbbá annak igazolása, hogy szaktudásukon kivül oly képzettséggel birnak, hogy tanulmányutjuk eredményét a hazai ipar javára értékesiteni képesek legyenek. A kiállitás *gépgyár* most kiadott ismertetője szerint a cég kiállitási anyagát nyolc csoportban mutatja be. A két legnagyobb csoportban a nyomdai és tömöntődei gépek és felszerelések láthatók. Kiállitásra kerültek még a cég által gyártott galvanoplasztikai és kémigráfiai gépek és felszerelések, valamint az ezek segélyével előállitott különböző munkák. A mélynyomó-szindikátus csoportjában a cég által gyártott Kempe-Blecher-féle mélynyomó gép (ivek nyomására) került bemutatásra. Külön kiállitási csoportban látható a Kempewerk által 300 német napilap nyomdájából beszerzett nedves uton előállitott anyalemezek gyüjteménye. A nagy körültekintéssel összeállitott Kempewerk-kiállitás igen tanulságosnak

6. A Szolnoki Katolikus Kör meghivója. Szinezés: a szöveg kékesszürke, a külső keret vörös szinü, a papir szine narancssárga. **7.** A szolnoki főiskolai hallgatók meghivója. Szinezés: sárgás papiron a szöveg sötétebb kék, a léniadisz pedig barna szinü. **8.** A névjegy. Szinezése: a szöveg fekete, a léniák pirosszinüek. **9.** Szekszárdi kiállitásunk meghivója. Szedték és nyomták a szekszárdi Molnár-féle rt. nyomdájában. A szöveg fekete, az iniciálé és függőleges vonal narancsszinü. **10.** Weisz Márton nyomdájának költözködési értesitője. Kun Mihály munkája. A szöveg és az automobil fekete; a vastag vonalak és az auto konturja sárgás, a betüké zöld. **11.** Esküvői meghivó; szedték és nyomták a nagyváradi Sonnenfeld-féle könyvnyomdában. Fehér meritett papiron a szöveg sötétzöld, a keret és a vignetta világos lilaszinü. **12.** Körlevél, szedték és nyomtatták a Békésmegyei Függetlenség-könyvnyomdában. A külső vastag léniakeret és a vignetta alapnyomata világoszöld, a pontozott vonalkeret és a vignetta fekete, mig a szöveg élénk lilaszinü.

tanulmányozására a helyszinén legalább is hat napot kell forditani. A kiküldöttek kötelesek egyenként tanulmányutjuk eredményéről irásbeli jelentést tenni. A pályázati folyamodványok ajánlott levélben legkésőbb 1914. évi julius hó 30-ig az egyesület titkári hivatalához (V. ker., Mária Valéria-utca 12. szám I. em. 4) küldendők be. — A Szakkör választmánya lapunk szerkesztőjének a leipzigi kiállitás megtekintése céljából teendő tanulmányutjának költségeihez 250 koronával járult hozzá, amely összeghez kiegészitésül a kereskedelemügyi miniszterium 500 koronányi államsegélyt engedélyezett. Lapunk szerkesztője a leipzigi kiállitáson kivül megtekinti a cölni Werkbund-Ausstellungot és a Bernben rendezett svájci grafikai kiállitást is. Tanulmány-utjának főcélja azonban a jelentősebb német szakiskolák tanulmányozása.

A leipzigi kiállitásról. A mult hó elején nyitotta meg *a német kolóniák kiállitási csoportját* dr. Schramm, a kiállitás tudományos ágának igazgatója. Megnyitó beszédében köszönetet mondott a kormány képviselőinek, a kiküldötteknek és egyesületeknek, melyek a kiállitás létrehozásán közreműködtek. — A nürnbergi *Kempewerk*-mutatkozik. — Pusztafi Zsigmond budapesti grafikai szaküzlettulajdonos által képviselt cégek is nagy arányokban vesznek részt a lipcsei könyvipari kiállitáson és igy ajánljuk a lipcsei kiállitásra utazó szaktársainknak a többek között a H. Berthold-cég kiállitását, amelynek ismertetőjét most küldötte szét. A cég a kiállitáson elsősorban három uj betüsorozatot mutat be. Egy „Alt-Media"val" elnevezésü klasszikus könyvbetüt, egy „LO" elnevezésü, hirdetések és reklámnyomtatványokhoz igen alkalmas, verzálisaiban is jól használható betüsorozatot és egy „Blok-Fraktur"-t, mely az előbb emlitettel azonos célokat van hivatva szolgálni. Igen érdekesnek mutatkozik a cég kiallitásának történeti része is, amelyben a többek között bemutatásra került a H. Berthold által 1879-ben megalkotott „Typométer" eredeti példánya. A cég rézgyártmányait egy másfél méter átmérőjü, 300 kilogramm sulyu csillag-szedésben mutatja be. — A kiállitáson magánosok áldozatkészségéből a legutóbbi napokban uj pavillont emeltek a *héber könyviparnak*, mely a kulturtörténeti csoport keretébe tartozik s a héber könyvipar és irás gazdag és értékes gyüjteményét öleli fel. — A német könyvipari pavillon-

ban — mint emlitettük — a kiadók kiállitásával egy terem kapcsolatos, ahol a zeneművek hangszereken kipróbálhatók. A kiállitás vezetősége most azzal foglalkozik, hogy a teremben *irodalmi előadások* tartassanak. E célból a kiadók a szerzők egész sorát nyerték meg, akik részben saját műveikből olvasnak fel, költeményeket recitálnak, esztétikai, művelődéstörténeti előadásokat tartanak vetitett képekkel. Eddig már több érdekes előadást tartottak, többek között bemutatták grammofon utján hires szinészek előadásait és énekét. Ezeket az előadásokat a kiállitás tartama alatt rendszeresen megtartják. — *D. Stempel betüöntődéje*, rézlénia- és öntőgépgyára, éppugy, mint azok a cégek, amelyek gépgyártással is foglalkoznak, két helyen állitott ki. A betüöntődei anyagok, mint betük s rézléniák, a Német Betüöntők Egyletének csoportjában vannak kiállitva. Ennek a kiállitásnak a gazdagságáról tájékoztatást nyujt az a füzet, melyet maga a cég állitott elő elegáns kivitelben. A cég betüöntőgépei a gépgyárak osztályában vannak kiállitva. Ezek között különlegesség az egyszerü és kettős gyorsöntőgép betük és kizárások előállitására, valamint egy uj tipusu gyorsöntő regletták és ürtöltők öntésére. — *A Schelter & Giesecke-cég* kiállitását a Bugra főiparcsarnokában találjuk és pedig rézléniagyártási, fa- és fémbetükészitményeit, könyvkötődék részére rézbetüket és rézdiszitőanyagot, kiütő-, vágó- és metszőanyagot a dobozgyártáshoz, valamint mindennemü galvanoplasztikai sokszorositásokat. Ugyanitten állitotta ki a cég fotomechanikai uton nyert, három- és négyszinnyomáshoz szükségelt kliséit, melyek festmények, természet utáni és Lumière-felvételek után készültek.

Rövid feljegyzések

Képviseletátvétel. A jóhirü Josef Anger & Söhne, Wien-Hernalsi nyomdai gépgyár képviseletét Magyarország területére Grosz és Kallós grafikai szaküzlete (VIII., Rökk Szilárd-utca 18) vette át.

A napilapok egyöntetü áremelése. Nyolc budapesti napilap és pedig az Alkotmány, Az Ujság, Budapesti Hirlap, Magyarország, Neues Pester Journal, Pesti Hirlap, Pesti Napló és a Világ közös megegyezés alapján elhatározták, hogy az eddigi évi 28 koronás előfizetési dijat folyó hó 1-től kezdve 32 koronára emelik fel. Egyes szám ára egységesen: helyben, vidéken és pályaudvaron 12 fillér.

Vállalatok köréből. *Ujdonság könyvkiadó rt.* cég alatt Rózsahegyen 5000 K alaptőkével (250 drb 20 K részvény) uj részvénytársaság alakult. — *László könyvnyomdai müintézet könyvkiadó rt.* cég alatt Miskolcon uj részvénytársaság alakult 12.000 K alaptőkével (100 drb 120 K részvény). — *A Magyar földrajzi intézet rt.* 1914. május 31-én lezárt mérlegében 400.000 K alaptőke mellett 2109 K tiszta nyereséget mutat ki, az előző évi 2258 K-val szemben. A társaság tavaly alaptőkéjének 500.000 K-ra való felemelését határozta el, de azt nem hajtotta végre. Osztalékot éppen ugy, mint a mult évben, az idén sem fizet. A gépek és berendezés könyvszerü értéke a kövek, lemezek és klisékével együtt 209.091 K (az előző évben 193.874 K), a felszerelésé 37.055 (35.791) K és a kiadványoké 353.660 (259.713) korona.

Felbert Gyula, a theresientali papirgyár magyarországi képviselőjének raktárai V. ker., Árpád-utca 10. szám alatt vannak. A cég raktáron tart rendkivül nagy választéku nyomó-, középanyag famentes és amerikai illusztrációs műnyomó-papirokat, továbbá boritékpapirokat és kartonokat.

Irodalom és szakirodalom

Kertész József (1837—1895). Kor- és életrajz. A Kertész József könyvnyomdája cég megalapitásának ötvenedik évfordulója alkalmából irta *Kertész Árpád.* Budapest 1914. — Meg vagyunk szokva, hogy jubileumok alkalmával albumszerü, pazarul kiállitott, többnyire lényegtelen tartalmu könyveket kapjunk. Ez a könyv teljesen elüt a sablontól ugy alak, mint tartalom tekintetében. A kis 8⁰-rétü, izléssel megalkotott könyvecske, amely Kertész József reliefjével van diszitve, a gyöngéd és hálás gyermek igaz kegyeletének megnyilatkozása. A 252 oldal terjedelmü, gondosan megirt munkával egyébként a magyar nyomdászattörténelmi irodalom értékes adatokat magában foglaló művel gyarapodott, amely ezenkivül a magyar nyomdászat egy derék uttörőjének szeretettel megirt életrajzát tartalmazza. Szakmai szempontból azért van jelentősége előttünk, Kertész Józsefnek, mert olyan időben készitett, már izléses nyomtatványokat, amikor a nyomtatványok technikai kivitelére alig forditottak gondot, ami a kellő hozzáértéssel megválogatott, tökéletes felszerelés beszerzése által volt lehetséges, Kertész József pedig értett mesterségéhez. Az előttünk fekvő emlékkönyv a cég jelenlegi vezetőinek izléséről hozzáértéséről tesz tanuságot, akik ugylátszik — a cég nyomdájából kikerülő egyéb nyomtatványok tanusága szerint is — Kertész József szellemében vezetik nyomdájukat. A könyv minden tekintetben méltó Kertész József emlékezetének megörökitéséhez. G.

Körünk uj pályázata

A Szakkör központi választmányának megbizásából a szakbizottság pályázatot hirdet a *Grafikai Szemle levélfejének szedésére és nyomtatására,* mely pályázaton a Kör minden tagja résztvehet. A pályázat feltételei: *1.* A szöveg a következő:

(GRAPHISCHE REVUE)

Havi folyóirat az összes grafikai iparágak számára. A Magyarországi Könyvnyomdászok és Rokonszakmabeliek Szakköre hivatalos közlönye. XXV. évfolyam. Megjelenik 3500 példányban. Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Monatfachzeitschrift für sämtliche graphische Zweige. Offizielles Organ des Fachklubs der Ungarländischen Buchdrucker und verwandten Berufe. XXV. Jahrgang. Erscheint in 3500 Exemplaren. Redaktion und Administration:

Budapest, VIII, Conti-utca 4. szám. Világosság könyvnyomda rt.

A levélfej szövegén lényeges változtatást nem szabad eszközölni, ellenkező esetben a pályamunkát feltétlenül kizárjuk a pályázatból. — *2.* A levélfej lehetőleg teljesen betüöntődei anyagból tervezendő, azonban rajzzal kombinált pályamunkákkal is lehet pályázni, ebben az esetben a rajznak tökéletes és reprodukálásra alkalmas kivitelünek kell lenni. — *3.* A levélfej lehet sarok-, a papir felső részét vagy a papir baloldalát egész szélességben, illetve magasságban betöltő levélfej. — *4.* A tervezésnél figyelembe veendő, hogy a levélfejet, megfelelőleg kicsinyitve, levélboriték gyanánt is felhasználhassuk. — *5.* A pályázaton teljes és tiszta kivitelü vázlatokkal is lehet pályázni, ebben az esetben az a betüfaj is megnevezendő, amelyből a tervezetet ki lehet szedni. — *6.* A papir nagysága 23×29½ cm, de lehet valamivel kisebb is. A papir minősége: középvastagságu, fénytelen, bankpostapapir, lehet szines is. — *7.* A levélfej legfeljebb két szinben tervezendő, alapnyomás és domboritás kizárásával. — *8.* A pályamunkák teljes nagyságu papirra, pontos elhelyezéssel nyomtatandók. — *9.* A pályamunkákat a szakbizottság birálja el s a viszonylag legjobb pályamunkák szedését, illetve nyomtatását dijazza. Szedésbeli megoldásért I. dij: 35 K, II. dij: 25 K, III. dij: 15 K; nyomásért: I. dij: 25 K, II. dij: 15 K, III. dij: 10 K. E dijakon kivül a szakbizottságnak rendelkezésére áll még körülbelül 25 korona kisebb-nagyobb jutalomdijak alakitására. — *10.* A dijak odaitélésénél egyenrangu munkák esetén a tisztán betüöntődei anyagból szedett pályamunkák előnyben részesülnek a rajzzal kombinált tervezetek felett. — *11.* A birálatnál a vidéki pályamunkák külön elbirálás alá esnek s az összes dijakból a vidéki pályamunkák mennyiségének és minőségének megfelelő számu dij vidéki munkáknak itéltetik meg. — *12.* A pályázat titkos, tehát minden munka jeligével látandó el és két jeligés levél mellékelendő: ezeknek egyike a tervező, másika viszont a nyomtató nevét kell hogy tartalmazza; a jeligés levél boritékján „Szedés" vagy „Nyomás" szavakkal okvetlenül jelzendő, hogy az a tervező, illetve a nyomtató nevét zárja magában. — *13.* Dijat csak az arra jogosult pályázónak adunk ki (szedésért — szedőnek, nyomásért — nyomónak); ismeretlen pályázónak a pályamunkájának esetleg odaitélt dij utólagos jelentkezésre nem adható ki. — *14.* A pályamunkákat 1914 szeptember 30-ig kell a Grafikai Szemle szerkesztőségének (Budapest, VIII, Conti-utca 4.) beküldeni.

Hivatalos közlemények

Az alelnök-választás eredménye. Lapunk mult havi számával egyidejüleg szétküldtük az alelnök-választáshoz szükséges szavazólapokat, melyeknek julius hó 10-ig való beküldését kértük. A jelzett határidőig beérkezett szavazatok összeszámlálására a választmány a következő tagokat küldte ki: Csomasz Gézát, Goldberger Armint és Künstler Aladárt, akik a szavazatokat összeszámlálták s a következő eredményről tettek jelentést a választmánynak: Szavazataikat beküldték: Athenaeum, Apostol, Bienenstock, Baptisták, Buschmann, Bokor, Bhév, Budapesti Hirlap, Biró és Schwarcz, Concordia, Czeltel és Deutsch, Egyleti tisztviselők, Az Élet, Franklin, Fischer és Mika, Garai, Globus, Gutenberg, Grafikai intézet, Hungaria, Herkules, Hunnia, Hazai, Hamburger és Birkholz, Székesfővárosi házinyomda, Károlyi, Községi, Kunossy, Kápolnay, Korvin, Kellner Albert, Kereskedelmi nyomda, Kellner Ernő, Kertész, Lloyd, Lap- és könyvkiadó, Löbl Dávid, Lengyel, Meteor,

Minerva, Magyar könyvkiadó, Neuwald, Nagel, Pápai, Pannonia, Pollák és Leopold, Papyrus, Pallas, Posner, Rovó, Radó, Rózsa J., Róth, Részvény, Rigler, Schmidl Sándor, Schmidl és Manheim, Stephaneum, Thalia, Tolnai, Uránia, Unió, Vészi, Verseny, Világosság, Wodianer, Weisz Adolf, Miskolc, Pancsova, Nagybecskerek, Szeged, Zombor. Beérkezett összesen 789 szavazólap, amelyekből különböző szaktársakra 59, ifj. Aigner Antal szaktársra 730 esett s ennek alapján a választmány őt tekinti szabályszerüen megválasztott I. alelnöknek.

Pénztári kimutatás az 1914. évi május hóban. *Bevétel:* Áthozat a mult hóról 1727·51 K. Tiz darab Hitelszövetkezeti részjegy (á 10 K) 100·— K. Gutenberg-szoboralap 1336·80 K. dor 3·—, Hentschel 1·80, Heisler és Kózol 5·—, Heller K. és Tsa 3·—, Hornyánszky 36·60, Hungária 15·40, Hunnia 7·80, Herkules 2·80, Hell I. Ede 2·—, Jakab 1·80, Jókai-nyomda 4·60, Kánitz 2·—, Károlyi György-nyomda 4·40, Kereskedelmi nyomda 3·80, Kellner A. 1·60, Kellner E. 21·20, Kertész-nyomda 1·60, Korvin Testvérek-nyomda 26·80, Közigazgatási Közlöny 2·—, Községi könyvnyomda részvénytársaság 8·—, Klein Sándor-nyomda 1·60, Kápolnai-nyomda 2·—, Kunossy-nyomda 6·20, Légrády-nyomda 32·—, Lengyel Lipót-nyomda 6·40, Löbl D. és Fia 11·40, Löbl Mór-nyomda 2·—, Magyar fénynyomda 3·80, Magyar könyvnyomda részvénytársaság 15·80, Markovits és Garai 3·—, Márkus Samu-nyomda 11·60, May-nyomda 5·80, Meteor-nyomda 3·—,

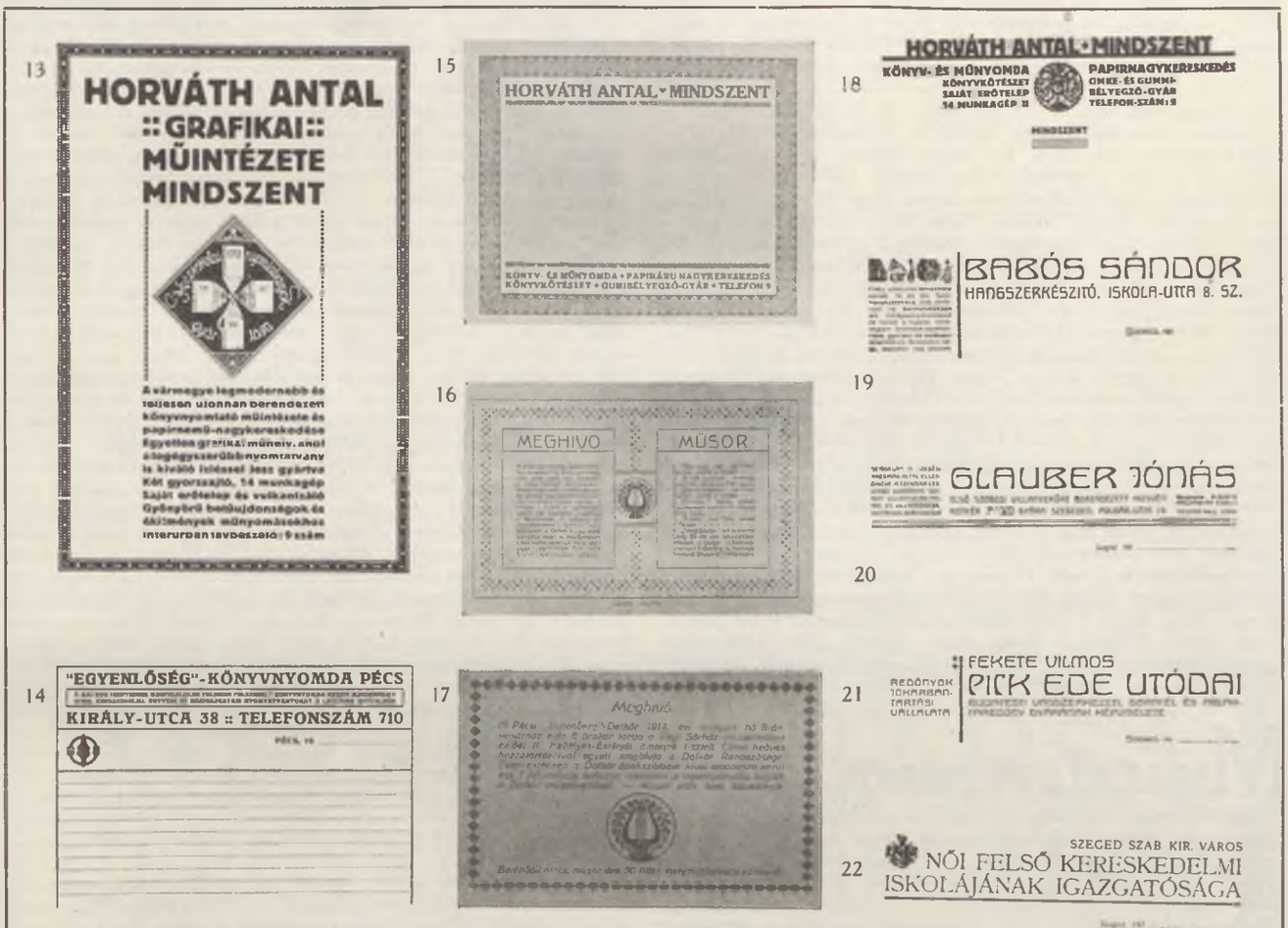

13. Hirdetés a „Mindszenti Lapok"-ból. — **14.** Memorandum, szedték a pécsi Egyenlőség nyomdában. Szedte Ferenczffy Antal. nyomta Leitkam Árpád. Szinezése: a két fősor és az embleme piros, minden egyéb fekete. — **15.** Levélboriték, a szöveg fekete, a diszités zöldszinü. — **16.** A Pécsi Gutenberg Dalkör 1913. évi meghivója, szedte Ferenczffy Antal, nyomta Leitkam Árpád. Szinezés: Sárgás papiron a szöveg barna, a léniadisz élénk kék. — **17.** A Pécsi Gutenberg Dalkör 1914. évi meghivója, szedte Ferenczffy Antal, nyomta Leitkam Árpád. Szinezés: kék papiron barna szöveg és világoszöld keret. — **18.** Levélfej, szedte Majsay Dezső, nyomta Horváth Antal. Szinezése: a fősor az alatta levő vastag vonallal sötétbarna, a többi szöveg zöldszinü, ugyanilyen a sorok alá nyomott rasztervonal is, a vignetta piros. — **19—22.** Levélfejek, szedte Somogyi Pál Szeged, Dugonics-nyomda. Mind a négy egyszinü nyomtatvány.

Ács Mihály-alap 523·16 K. Székesfőváros előfizetése 1914. évre 260·— K. Tanoncpéldányokból befolyt 16·50 K. Tagdijakból 1998·— K. Összesen: 5961·97 K. Tagsági járulékokból befolyt: Magyar királyi állami nyomda 19·40, A Nap-nyomda 38·60, Apostol-nyomda 6·20, Athenaeum-nyomda 93·80, Attila-nyomda 5·—, Angló-nyomda 3·60, Auer-nyomda 6·40, Bagó-nyomda 2·20, Baptisták 2·—, Barcza-nyomda 1·80, Biró és Schwartz-nyomda 12·20, Breier-nyomda 2·—, Breitner-nyomda 2·80, Brózsa Ottó 2·—, Budapesti Hirlap 24·60, Budapesti lapvállalat 4·80, Betüöntőde 10·—, B. H. É. V.-nyomda 2·—, Buschmann F. utódanyomda 13·20, Bokor-nyomda 3·40, Czeltel és Deutsch-nyomda 1·80, Concordia 3·—, Egyetemi 4·40, Egyleti tisztviselők 16·—, Elek-nyomda 4·—, Élet-nyomda 26·20, Engel S. Zsigmond 3·—, Európa 7·—, Egyesült nyomda 5·—, Fejér és Glatter 4·80, Fővárosi 2·—, Franklin-nyomda 119·—, Franklin-fiók 10·20, Fráter és Társa 4·—, Fischer és Mika 2·—, Galitzenstein-nyomda 9·60, Garai nyomda 6·40, Globus-nyomda 29·40, Grafikai intézet 5·—, Grünhut és Steiner-nyomda 2·—, Goldfaden 2·40, Hamburger és Birkholz és fiókja 12·60, Hazai hirlapkiadó 15·20, Hedvig Sán- Merkantil-nyomda 2·80, Mezei és Fehér-nyomda 1·—, Minerva 6·60, Muskát Béla-nyomda 4·20, Nágel-nyomda 2·—, Neuwald utóda 8·—, Nyugat 1·—, Otthon 4·60, Pallas 63·60, Pannónia 2·20, Pápai Ernő 14·20, Pátria 22·40, Pester Lloyd 15·40, Pesti könyvnyomda rt. 40·—, Papyrus —·—, Phöbus-nyomda 2·60, Poporul Roman-nyomda 3·40, Pollák és Leopold 1·60, Posner K. L. és Fia-nyomda 15·—, Radó Izor-nyomda 9·—, Rigler J. Ede 8·80, Roth József 3·—, Rovó Aladár 6·60, Rózsa K. és neje 4·20, Rusznyák és Türk-nyomda 1·—, Rózsa Jenő 2·80, Schmelz és Zoltán 1·80, Stephaneum-nyomda 40·—, Székesfővárosi házinyomda 43·80, Schmidl Sándor 3·—, Schmidl és Manheim 3·80, Springer 3·—, Schulz-nyomda 4·—, Szüsz-nyomda 2·—, Stein és Heimler 2·60, Thália-nyomda 24·60, Tolnai-nyomda 39·40, Turul-nyomda 1·60, Universum-nyomda 3·—, Unio-nyomda 2·80, Uránia-nyomda 6·60, Várnai 4·40, Verseny 5·—, Világosság-nyomda 91·60, Viola és Geist-nyomda 2·—, Weisz L. F. 2·80, Weisz Adolf 2·20, Weisz Márton-nyomda 4·20, Wendt Testvérek 2·40, Wodianer Fülöp és Fia 53·40 K. Egyesektől 36·60 K. — Vidékről: Székesfehérvár 11·—, Mezőtur 4·—, Pancsova 12·—, Arad 26·—, Pécs 13·80,

Pápa 2·80, Sárospatak 4·40, Szamosujvár 4·80, Szekszárd 7·40, Turócszentmárton 8·40, Igló 8·80, Zilah 2·80, Mohács 4·80, Balassagyarmat 1·60, Kiskunhalas 3·—, Győr 20·—, Pozsony 24·20, Kispest 3·80, Kaposvár 15·60, Nagybecskerek 6·40, Moson 6·80, Sopron 31·20, Liptószentmiklós 6·40, Baja 28·—, Nagyvárad 32·40, Szeged 11·20, Zombor 9·60, Szolnok 10·80, Torda 5·20, Nyiregyháza 7·20, Gyergyószentmiklós 3·20, Debrecen 32·80, Nyitra 4·40, Gyulafehérvár 3·20, Lugos 5·60, Erzsébetfalva 2·40, Gyöngyös 4·—, Szombathely 17·40, Kecskemét 14·40, Szabadka 11·60, Kolozsvár 33·60, Kassa 12·60, Miskolc 12·60, Keszthely 5·60, Veszprém 9·60, Igló 10·40, Aszód 3·—, Temesvár 33·80 K. Összesen 1998·— K. Főösszeg: 5961·97 K. — *Kiadás:* Törlesztés nyomdaszámlára 1000·— K. Szerkesztő fizetése, jutaléka és portója 286·91 K. Áprilisi füzet expedíciója 84·16 K. Kaposvári és szekszárdi kiállítás és felolvasás 64·70 K. Leipzig 78·91 K. Adminisztráció és portókiadás helyben és vidéken 11·01 K. Összesen 1525·69 K. — Készpénz a hó végén 2476·32 K. Tiz darab Hitelszövetkezeti részjegy (á 10 K) 100·— K. Gutenberg-szoboralap 1336·80 K. Ács Mihály-alap 523·16 K. Összesen 2961·97 K.

Tagsági forgalom 1914. évi május hóban. *Beléptek a Körbe:* Zwierina Győző (Apostol), Polcz Károly (Biró és Schwartz), Schutzberger Antal (Élet), Kacsó Lajos, Stiga Sándor, Vogel Lajos (Franklin), Fodor Miksa, Reisz Béla (Hornyánszky), Joó József (Kellner E.), Nizsnánszky Mihály (Kunossy), Gallina Antal (Lengyel), Jerim Lajos (Magyar könyvny. rt.), Baum Lajos, Bucher Péter, Koncz Ferenc, Spitzkopf Sándor, Steiner József, Szabó József, Weinstein Gyula (Minerva), Fried Hermann (Neuwald utóda), Hohe József, Lanzmann Zsigmond, Schenthauer Antal, Schuhmann Ignác, Schumy Rezső, Surányi István, Schwert Frigyes (Pester Lloyd), Péchy János (Rigler), Dornbusch Salamon (Thália), Klasánszky István (Tolnai), Szakál Ferenc (Unió), Klupács Frigyes, Stauber Ignác, Szatmári Kálmán (Verseny), Guth Jenő (Weisz Adolf), Fehértói László (Debrecen), Drab Gyula, Kuropata Rezső, Kocserhány Mihály (Igló), Balázs Lajos, Ligeti Hermann, Weisz Mór (Kolozsvár), Genin Ábrahám (Liptószentmiklós), Altmann Dezső, Herskovits Miklós, Kuczik Ferenc, Schatt Lajos (Nagyvárad), Dobó Ferenc, Ligeti Jenő (Szeged), Komlósy Imre (Szekszárd), Kein Ferenc (Székesfehérvár), Igner Károly, Petrovits József (Temesvár), Bokics István, Marinkovits Boriszláv, Quera Péter, Wamser János (Pancsova), Enten Ferenc, Kovács Imre, Papp Ferenc, Szücs László (Szolnok), Fekete László, Térei Aurél (Mezőtur), Ende Áron, Hirsch Béla, Lichtenfeld Dávid, Mischura Árpád, Prokopp Károly (Pozsony). Hátralék vagy jelentkezés elmulasztása miatt törölve lett 39 tag. A hó végén 10 tiszteletbeli, 2559 rendes, összesen 2569 tag.

Mellékleteinkről

Mellékleteink bírálata. A Szakkör szakbizottsága junius hó 25-én tartott ülésén bírálta el lapunk május és junius havi számaiban megjelent mellékleteket. A bírálati jelentés a következő: *A május havi mellékletekről:* Az *Ida-plakátról:* pompás hatásu, céljának megfelelő plakát, kifogástalan nyomtatással. — A *Csányi-féle levélfejekről:* mind a kettő jó gyakorlati munka; a sarokmegoldásu fejnél a cimer tulkicsinysége miatt vonalai nagyon összefolynak; egyébként is ebben a megoldásban (t. i. a cimer egy pajzsra van rányomtatva) sokkal stilszerübb lett volna a cimert koszoru nélkül alkalmazni. — A *Hermaneci Papirgyár levélpapirjáról:* az iniciálé nagyon üres a szöveg alatti védjegyrajzhoz viszonyitva és emellett a jellege nem simul a szöveg betüihez. — Az *Álmok fejedelme cimlapjáról:* Nagyon jó hatásu munka; kár, hogy nem lehetett még durvább papirra nyomtatni, mert a rajz csakis ilyet kiván. (Az eddig felsorolt összes mellékleteket Szabó István tervezte és szedte; a nyomtatást pedig Weiner József, illetve Klein Leó végezték a Biró és Schwarcz nyomdában.) — A *müsorok szedéséről szóló cikkhez tartozó négy mellékletről:* Romberger Tivadar szaktárs — mint e mellékletek tervezője — kifogásolja, hogy a vázlatok és a kivitel között eltérések vannak a munkák rovására, amit a szakbizottság is igazol. — *Meghivó kirándulóünnepélyre:* A kelleténél dusabban van illusztrálva, miáltal a betü nem érvényesül eléggé. Hiba az is, hogy a vignetta rajza sem a betüvel, sem a kerettel nincs összhangban; tulfinom a vastag vonalu betühöz és diszhez. — *A fedőlap* (tervezte Szedmer József): tanfolyami munka, amelynek kompoziciója kifogástalan; kár, hogy a vignetta nincs pontosan a soroszlop fölé állitva. A vignetta rajzának szerkezete hibás. — *A juniusi szám mellékleteiről:* A *Grünfeld-cimlapról:* Szerkezetében jó munka, kitünő hatással; a piros szin kissé tulélénk. — *Filmleirás oldala:* Jóhatásu munka; az irisznyomás (amely egyes példányoknál nem a legjobb) hatása jól és észszerüen lett kiaknázva. — *Nagy Sándor meghivója:* jó példa arra, hogy egy ügyesen alkalmazott iniciáléval mennyire emelhetjük a munka jó hatását. — *Földes-féle cégjegy:* Szinezése nem jó. — *Fekete-féle árjegyzék cimlap:* Szövege merész megoldásu, de jó; a keretezés — igy: melléklet alakjában — tulsoknak látszik, ellenben, ha a munkát margó nélkül látjuk, ugy a cimlap hatásában sokkal jobb. (E mellékleteket Szabó István tervezte és Klein Leó, illetve Weiner József nyomtatta Biró és Schwarcz-nyomdában.) — *A Mandl-féle cégjegyről:* (szedte: Adolár Samu, nyomta: Borek Albert a Világosság-nyomdában) mint cégjegy céljának megfelelő. — *Dr. Biró cégjegyét* Breja Bertalan rajzolta és Fáber Rezső nyomta a Thália-nyomdában. A cégjegy sorcsoportositásban jó megoldásu munka; szinezése azonban tulélénk; az egyik szinnek okvetlenül komolyabbnak kellett volna lennie. — A *Werner- és Rosenfeld-féle cégjegyeket* a debreceni Rosenfeld és Társa-nyomdában szedték és nyomták. A cégjegyek egyszerü munkák, jó gyakorlati példák. — *Muskát-nyomda számlája:* (tervezte és szedte Süssmann Kálmán, Muskát Béla nyomdája) kompozicióban gyenge munka, amit tetéz az is, hogy a betük rajza az anyagszerüséget is nélkülözi. A parafával irott betük jellegzetessége az, hogy a vonalak kezdőponttól végig zsinórszerüen egyforma vastagságuak, amit e számla betüiről nem mondhatunk. — *A fedél Szekeres és Bokros* grafikus művészek műve. Művészi munka. — Itt emlitjük meg, hogy a Dr. Biró, a Werner- és a Rosenfeld-féle cégjegyeket, ugyszintén a Muskát-féle számlát ábrázoló mellékleteket dijtalanul bocsátották rendelkezésünkre, s ezért a budapesti Thália- és a Muskát Béla-nyomdának, illetve a debreceni Rosenfeld és Társa-nyomdának e helyütt is köszönetet mondunk.

A Magyarországi Könyvnyomdászok és Rokonszakmabeliek Szakköre hivatalos közlönye. Felelős szerkesztő és kiadó Wanko Vilmos. Főmunkatárs Gondos Ignác. — Világosság könyvnyomda részvénytársaság Budapest, VIII. kerület, Conti-utca 4.

MFI-1890

A MAGYAR FÖLDRAJZI INTÉZET RT.

reprografiai osztálya, készíti a legjobb kliséket. Budapest, V., Rudolf-tér 6.

LESSING-ANTIKVA

mint könyv- és címirás elsőrangu!

Wilhelm Woellmer
betüöntődéje és rézléniagyára
Berlin SW 48

HERMANECI PAPIRGYÁR
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPEST VI, GYÁR-U. 38

GYÁRT: FINOM, FAMENTES IRODAI ÉS MERITETT, RAJZ- ÉS SZINES PAPIROKAT, STB. ROTÁCIÓS PAPIR GYÁRTÁSA

WÖRNER J. ÉS TÁRSA GÉPGYÁRA BUDAPESTEN

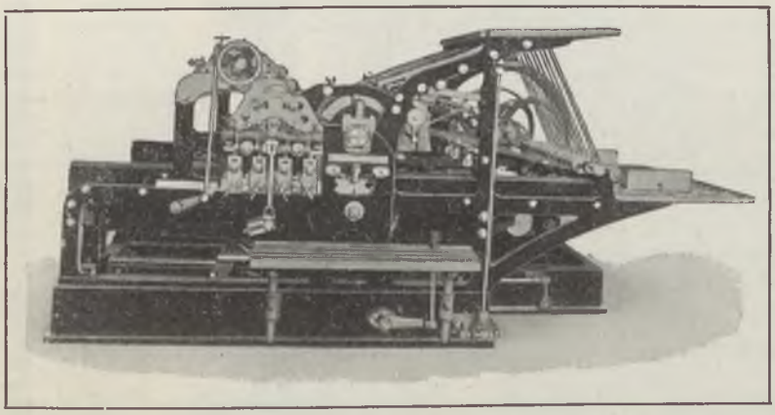

Körforgó nyomógépek ujság- és illusztrációnyomásra, meghatározott és változtatható ívnagyságok számára készülnek.

Könyvnyomdai gyorssajtók vasuti rendszerü menettel. Könyvnyomó gyorssajtók két- és négypályás görgő-járattal. Kromótipiai gyorssajtók röviditett ívkivezetőkkel és gyürüs kirakódob segélyével. Kétfordulatu gyorssajtók előlkirakóval. Könyomdai gyorssajtók görgő-pályával. Könyomdai kézisajtók és könyvkötészeti gépek

Modern könyvkötészet
és aranyozó-műintézet

KLEIN FERENC ÉS TÁRSA

Budapest, VI, Dessewffy-utca 43. Telefon 54-46

Ne vásároljon semmiféle

Ha bármilyen gépjavitásra van szüksége, szólitsa fel a ***József 11-91*** *telefonszámot*

perforálógépet, perforálóléniát, számláló- és számozógépet lábhajtásra, kézi számozókészüléket, jegynyomó-, számozó- és füzőgépet, sodronyt, vágógépet, karton- és papirlemezvágóollót stb., mielőtt árajánlatot nem kérne a

Herrmann és Karig

gépgyártól, Budapest, VIII, Mária-u. 24-26.

KÉTFORDULATU GYORSSAJTÓ WINDSBRAUT SA3

Legtökéletesebb és legnagyobb munkaképességü gép

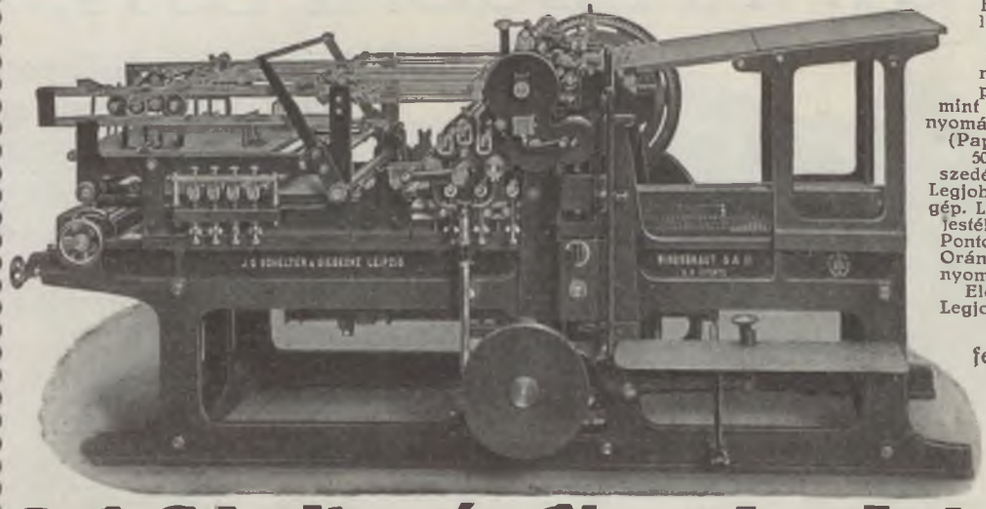

Egyszerü és legfinomabb kivitelü nyomtatványok, autotypiák, valamint háromszinnyomások részére. (Papirnagyság 50×70 cm, szedés 40×65 cm). Legjobb minőségü gép. Legfinomabb festékszerkezett. Pontos regiszter. Óránként 2700 iv nyomása erejéig. Előlkirakó! Legjobb munka.

Műszaki felvilágositásokkal és ajánlatokkal szivesen szolgál a gépgyár

J. G. Schelter és Giesecke, Leipzig

Vezérképviselő: Pollák Mór, Budapest V, Géza utca 3 I/1

JOSEF ANGER & SÖHNE

GÉPGYÁR ÉS VASÖNTŐDE WIEN-HERNALS, HAUPTSTRASSE Nr. 122

Különlegességként gyártanak könyvnyomdák és könyvkötészetek részé e szükséges gépeket mindenütt elismert legjobb kivite ben. Árjegyzék s ajánlatok rendelkezésre állanak. Kedvező fizetési feltételek! Egyedülli képviselők a magyar korona országai területére:

Grosz és Kallós

grafikai szaküzlet, Budapest, VIII. ker., Rökk-Szilárd-utca 18. szám. Telefon: József 40-02

RIGLER JÓZSEF EDE

PAPIRNEMÜGYÁR RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG BUDAPEST

Boritékok

minden nagyságban és minőségben kaphatók. Külön készitésü boritékok gyorsan és jutányos áron készittetnek. Ablakboriték-különlegességek. Gyászkeretü boritékok készitése. A különféle boritékok gyártására a legmodernebb gépek állanak rendelkezésünkre

HERBST S. **fotokemigrafiai műintézet**
Budapest, VIII, Bezerédi-utca 19. szám. (Saját ház.) Telefon: József 4—24. sz.

A legtökéletesebb és legjobb gépekkel felszerelt müintézet elfogad minden a reprodukáló szakba vágó munkák kifogástalan kivitelét. Különösen ajánlja rézbe maratott címke-készitményeit mindennemü ipari célokra.

Különféle klisék ipari célokra raktáron

A vésnök is komoly legény,
Javitgat a kép tetején.
Valósággal nagy szerencse:
Kéznél van a lupalencse.
Igy igazgatnak a képen,
Herbst S. klisémühelyében.

Figyelmeztetjük ciklushirdetésünkre

SÁR, ZELINKA ÉS TÁRSA

Budapest, X, Halom-utca 12. szám. Telefon: József 19-00

Vesz
mindennemü papirhulladékot papirgyártási célra. Szállit mosott és fertőtlenitett géptisztitó-rongyot előnyös árban!

AUTOTIPIA
FOTOTIPIA
FOTOLITOGRAFIA

Készit horgany- és rézmaratásu kliséket a legszebb kivitelben. Házonkivüli felvételeket, ugymint épitmények, gépek, tájképek, festmények és iparművészeti tárgyakról a legjutányosabb árak mellett.

TELEFON 679 TELEFON 679

WALDMANN FERENC

BUDAPEST, V,
FALK MIKSA-U.13

PAPIRGYÁRI RAKTÁR

CÉGJEGYZŐK: ACZÉL MÁRTON, BILD LIPÓT.
TELEFON INTERURBAN 96—19 ÉS 142—51

Állandó nagy raktár a nyomdászipari szakmában előforduló papirban. Több előkelő papirgyár lerakata. Különlegességek: különféle boriték- és levélpapir, kromó-, illusztrációs nyomó- és könyvpapirokban. Kivánatra papirmintákat azonnal küldünk ingyen és bérmentve

STEMPEL D.

BETUONTŐDE - R.-T. - FRANKFURT-M
RÉZLÉNIAGYÁR

Kiválóan szép és praktikus újdonságok a modern nyomdai munkák kiviteléhez, úgymint, könyv-, akcidens-, körlevél- és irott betükből, iniciálék, körzetek, vignetták stb Kivitel minden országba. Ékezetek minden nyelvhez. ⌐ ⌐ Gyártja a Mergenthali szedőgépbetüit kézi szedésre való használatra. Galvanoplasztika.
Vésnöki intézet

Mintákkal készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselet

Silberer Adolf
grafikai szaküzlet

BUDAPEST, VII, AKÁCFA-UTCA 45
TELEFON 152-11

VOGTLÄNDISCHE MASCHINENFABRIK A-G

PLAUEN I. V.

EURÓPA LEGNAGYOBB KÖRFORGÓGÉPGYÁRA

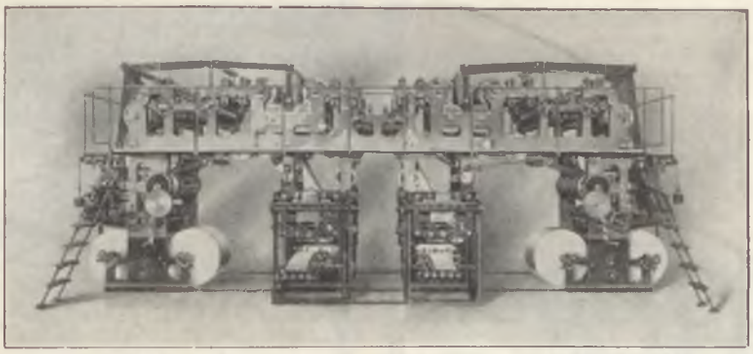

Gyárunk teljesen szalagnélküli, négytekercses körforgógépének

SPECIÁLIS KONSTRUKCIÓJA

Legujabb modell D. R. P.

Előnyei: a hajtogató-készülék, valamint a nyomtató- és a festékező-művek könnyü hozzáférhetősége; célszerü szerkezete; legnagyobb teljesitő képessége; a papirtekercsek beemelése kényelmesen és gyorsan elvégezhető, mivel azoknak tengelyei minimális magasságban vannak beágyazva; üzemképessége és erős, tartós épitése

A LEIPZIGI KÖNYVIPARI KIÁLLITÁSON KIÁLLITVA:

Az ujságnyomda-osztály 13. csoportjában 130. sz. a.: Egy duplaszéles hathengerü rotációsgép

A II. gépcsarnok 15. csoportjában, 131. sz. a.:

Egy 48-oldalas kéthengerü illusztrációs rotációsgép folyóiratok előállitására, 2 hajtogató és füzőkészülékkel
Egy 32-oldalas duplaszéles kéthenger-gép
Egy variable — hatszinü — illusztrációsgép 4 hajtogató és planokirakókészülékkel
Egy 8-oldalas egyhengerü rotációsgép 8, 6, 4, 2 oldal nyomására. Német bir. szab. 258379. sz.
Egy Offset-kéthengerü gép ivek nyomására. Német bir. szab. 265965. sz.
Egy Offset-hengergép szép- és vissznyomás egyidőben való nyomására. Német bir. szab. 203612. sz.
Két matricavésö- és szárítósajtó illusztrációs és ujságanyaminták számára

Mindenféle ujság-, szines-, illusztráció-, mű-, prospektus-, jegy- és hasonló nyomtatványok nyomtatására alkalmas körforgógépek, valamint automatikus, félig automatikus és egyszerü tömöntödei berendezések gyártása

Számitások és árvetések készséggel adatnak. Képviselő Magyarország és Ausztria részére

PAUL KEIL, WIEN XVIII1, STERNWARTESTRASSE 25

RÉZ-LÉNIÁK

Zierow & Meusch
Leipzig

KALLÓS ÖDÖN

Grafikai szaküzlet. Budapest, VI. ker., Vörösmarty-utca 69-71. Telefon 130-17

Gleitsmann E.T.

A brüsszeli világkiállításon 1910: Grand Prix. A turini világkiállításon 1911: versenyen kivüli jurytag

könyv- és kőnyomdai festékgyárak
Budapest

Különlegesség: gyorsan száradó fekete festékek. Könyvnyomáshoz: CITO. Kőnyomáshoz: PERFEKT. A festékek több minőségben és különféle árakban kaphatók. Szines festékek. Kencék. „Saxonia“ hengeranyag.

Képviseli: Tanzer Miksa, grafikai szaküzlet Budapest, VII, Akácfa-utca 50. Telefon 13-70

Rézléniagyártás, bélyegzőmetszés, tömöntőde és mechanikai műhely és galvanoplasztika

ELSŐ MAGYAR BETÜÖNTŐDE RT.

BUDAPEST, VI,
DESSEWFFY-U. 32.
TELEFON: 23-70

Dus raktárt tart magyar és minden idegen ékezetü könyv- és cimbetükből, valamint körzetek, rézléniák és különféle felszerelési anyagokból. Teljes könyvnyomdai berendezések gyorssajtókkal egyetemben a legrövidebb idő alatt, a legjutányosabb feltételek mellett foganatositttatnak

CINKOGRAFIAI MŰINTÉZET

KOBLINGER GYULA

BUDAPEST, VII. KER.,
CSENGERY-UTCA 22.
TELEFON-SZÁM 14-61

KÉSZIT MINDENNEMÜ KLISÉKET MÜVEKHEZ, FOLYÓIRATOKHOZ, VALAMINT ARJEGYZÉKEKHEZ, HIRDETÉSEKHEZ. ÉPITÉSZETI STB. TERVEKET FOTOLITOGRAFIAILAG SOKSZOROSIT

NAGY EREDMÉNYEK

ÉRHETŐK EL A

DREZDAI GYORSSAJTÓGYÁR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG COSWIG

PLANETA-
FIXIA-
RAPID

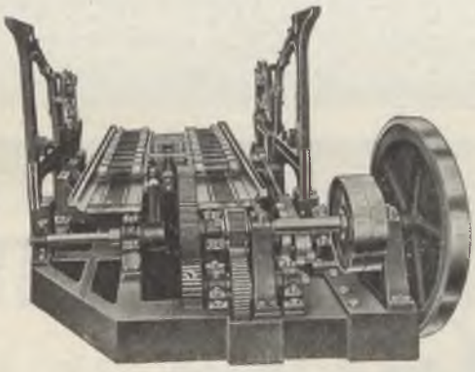

EREDETI GYORSJÁRATU GYORSSAJTÓVAL
TECHNIKAILAG TÖKÉLETES INDITÁS ÉS A NYOMÓALAP FOGASKERÉKJÁRATTAL. NÉGY SZÉLES GÖRGŐPÁLYA KETTŐS ÁTTÉTTEL

AJÁNLATOKKAL, ÁRJEGYZÉKKEL SZOLGÁL

FREUND-BARÁT-FÉLE
ÜGYNÖKSÉG ÉS GRAFIKAI SZAKÜZLET
BUDAPEST, VII, AKÁCFA-UTCA 13. SZ. TELEFON 82-35

AZ ÖSSZES KÖNYV-, KÖNYOMDAI, KÖNYVKÖTÉSZETI FESTÉKEK ÉS CIKKEK NAGY GYÁRI RAKTÁRA

HANS WUNDER

G. m. b. H.

könyv- és kőnyomdai festékgyár Berlin-Wilhelmsberg

Könyv- és kőnyomdai, fekete és szines festékek. Legjobb minőségü **Germania**-hengeranyag bármely rendszerü gép számára (körforgógéphez is). Különlegesség: **Gloria** (festékpótanyag), a festék lehuzódását meggátolja. Fénykék **Perga,** nagyon elterjedt s szivesen veszik. **Wunder**-fekete, fénylik és gyorsan szárad, ezért igen ajánlatos árjegyzékek nyomásához. Könyvkötőfestékek. Átnyomó-papirok: **Rekord,** berlini és transparent

VEZÉRKÉPVISELŐSÉG ÉS EGYEDÜLI RAKTAR:
GOLDSTEIN ADOLF, BUDAPEST
VII, KAZINCZY-UTCA 32. SZÁM. TELEFON 23-41

JULIUS KLINKHARDT

BETÜÖNTŐDÉJE ÉS RÉZLÉNIAGYÁRA

LEIPZIG

LIEBIGSTRASSE 4–8

Modern és izléses betük, körzetek stb. elismert elsőrendü kemény anyagokból. Töm-öntőde, galvanoplasztika, bélyegmetszés, rézléniagyár, vésnöki intézet, szerszámgyár

Mintakönyveket szivesen küldenek a cég magyarorsz. képviselői

GROSZ ÉS KALLÓS

GRAFIKAI SZAKÜZLET, BUDAPEST
VIII, RÖKK SZILÁRD-UTCA 18. SZÁM
TELEFON JÓZSEF 40—02

Nyomdaberendezések minden nagyságban a legrövidebb idő alatt eszközöltetnek

GRAFIKAI SZAKÜZLET

KAUFMANN GYULA

BUDAPEST, VII. KER.,
KERTÉSZ-UTCA 48. SZ.
TELEFON-SZÁM 75-48

KARL KRAUSE

gépgyár, Leipzig

POPPELBAUM

cs. és kir. udv. betüöntőde

R. GERHOLD

rézmetsző müintézetének
KIZÁRÓLAGOS KÉPVISELETE

KÖLTSÉGVETÉSSEL, ÁRAJÁNLATOKKAL DIJTALANUL SZOLGÁL

BUGRA 1914. Leipzig: Gazdag és tanulságos kiállítás XV. csoport II. gépcsarnok

„WIDDER" TÖMÖNTŐDE

Az egész világon elterjedve. A jelentékenyebb üzemekben 2 ezernél több *Widder-tömöntődét* használnak

42×56 centimétertől 27×34 centiméterig — 10-féle különböző nagyságban — állítják elő.

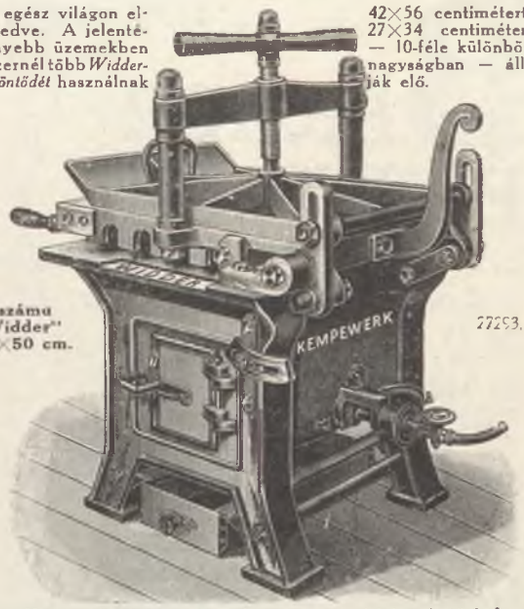

3. számu „Widder" 37×50 cm.

Legujabb tipus: C-Widder, 35×45 cm-nyi öntőfelülettel, tüzhely- és öntőszerkezettel, záró- és cicerós öntőkerettel, öntőkanállal **264 M.** Gyalupad fürésszel **80 M.** Egyéb szerelvények **84·50 M** Nürnbergből

Kempewerk-gépgyár, Nürnberg

Különlegességei: tömöntődei, chemigrafiai és galvanoplasztikai gépek és a nyomtatóiparban használatos mindennemü vasanyagok. Magyarországi képviselő: GOLDSTEIN ADOLF grafikai szaküzlet, Budapest, VII. kerület, Kazinczy-utca 32. szám. Telefon 23-41.

Két legujabb **SLÁGER!**

A MULTITÁRU LINOTYPE-IDEAL

két egymás fölé helyezett tárral és négy különféle irásfajjal és a

NÉGYTÁRU LINOTYPE

négy egymás fölé helyezett tárral, 12-féle kevert irás egysorban való előállitására

FELVILÁGOSITÁSSAL SZOLGÁL A MERGENTHALER SZEDŐGÉPGYÁR VEZÉRKÉPVISELETE MAGYARORSZÁG, AUSZTRIA ÉS A BALKÁN-ÁLLAMOK RÉSZÉRE

GUTENBERG-HAUS GEBR. GEEL

Wien, VII, Lerchenfelderstrasse 37. Fióküzletek Prágában és Budapesten. Nemzetközi grafikai kiállitás Leipzig, 1914. II. Gépcsarnok, XV. csoport

HENGERÖNTŐ-MŰHELY
OLCSÓBB ÉS JOBB AZ OTTHONI ÖNTÉSNÉL

BERGER ÉS WIRTH

első magyar könyv- és könyomdai festék- és hengeranyag-gyár

BUDAPEST, IX. KER., MÁRTON-UTCA 19. SZ.
TELEFON JÓZSEF 6-35

Mindenfajta szines és fekete festékek, kencék, bronzok az összes grafikai iparágak számára. **„Viktoria" szabadalmazott mélynyomásu festék,** valamint **Offsetfesték** minden szinben. **„Viktoria" hengeranyag** kockázott és sima táblákban a legjobb minőségben. Az összes grafikai szakcikkek, segédeszközök állandó raktára.

FISCHER ÉS MIKA BETÜÖNTŐDE R.-T. BUDAPEST

VI, RÉVAY-UTCA 6. SZ. TELEFON 28-62

Elvállal egész nyomdai berendezéseket. Célszerü és divatos könyv- és cimbetükből nagy választékot tart. Készletben tart: szerb és héber betüket, körzeteket és kizárásokat, nyomdai szerelvényeket, betüszekrényeket és állványokat a legjobb minőségben. Ajánlja szab. nyomdai vonalzó berendezését táblázatszedéshez. Egy oktáv garnitura 20 K

SCHÖNTAG GYULA
SZAKASZTALOS BUDAPEST
VI, KERÜLET, VÁCI-KÖRÚT 51

Az 1907. évi pécsi országos kiállításon ezüstéremmel kitüntetve

Kis antiquaszekrény 8 K, nagy szekrény ára 10 korona

Árjegyzék ingyen és bérmentve

BERTHOLD H.
BETŰÖNTŐDE ÉS RÉZLÉNIAGYÁR RÉSZVÉNY-TÁRS.
BERLIN SW

Fiókok:
Bécs, Szt. Pétervár, Moszkva és Stuttgart

Legnagyobb választék orosz, bolgár, szerb betükből. Nagy választék különféle körzet- és betüujdonságokból, rézléniákból és a.t. Kivitel az összes világrészekbe

Kizárólagos vezérképviselőség Magyarországon és a Dunai tartományok részére
PUSZTAFI ZSIGMOND · BUDAPEST V.

AZ 1914. ÉVI LEIPZIGI KÖNYVIPARI VILÁGKIÁLLITÁS NAGY SZAKLAPSZEMLÉJÉN A GRAFIKAI SZEMLE IS KIÁLLITÁSRA KERÜL

BUGRA Leipzig 1914

Im Tempel der Fachpresse liegt die Grafikai Szemle auf

Melléklet Gondos Ignác: „A reklámbélyegekről" című cikkéhez.

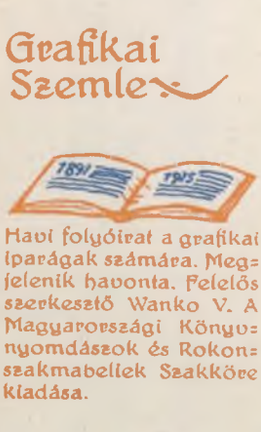

Biró és Schwarcz könyvnyomdai műintézete Budapest, Ráday-u. 26

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

ALKALMI BUTORÁRUHÁZ

MODERN KIVITELŰ BUTOROK A LEGKÉNYESEBB IGÉNYEKNEK IS MEGFELELŐK. TELJES LAKBERENDEZÉS. SZŐNYEGEK ÉS CSILLÁROK. PENZIÓ- ÉS SZANATÓRIUM-BERENDEZÉSEK.

GÁSPÁR NÁNDOR
VIII, BAROSS-UTCA 9. SZ.
(AZ EGÉSZ HÁZBAN.) TELEFON 170—01.

FRANK ÉS BOCK
BEREMEND, BUZAPIAC
ABLAKTISZTITÓ ÉS FÉREGIRTÓ VÁLLALAT. FÉREGIRTÓSZEREK LERAKATA. TELEFON: 43—73.

Elvállal: szoba- és ablaktisztitást, padló- és parkettbeeresztést, poloskairtást, csillár- és tapétatisztitást, szőnyegporolást, valamint lakások, üzletek és irodák teljes takaritását és ezek jókarbantartását. Árajánlattal díjtalanul szolgálunk.

Nagy közkedveltségnek örvendő festék- és fűszernagykereskedés Délmagyarország területére

elsőrangu képviselőt

keres. Csak jó megjelenésü és sok évi gyakorlattal biró kereskedelmileg képzett egyének pályázzanak. Magyar és német nyelv tudása szükséges. Előnyben részesülnek azok, kik szerbül is tudnak beszélni.

Ajánlatokat „Komoly" jeligével a Függetlenség kiadóhivatala továbbit.

LAKI EMIL
BÁDOGOS, SZERELŐ ÉS CSATORNÁZÁSI VÁLLALAT

ELVÁLLAL MINDEN E SZAKMÁHOZ TARTOZÓ MUNKÁT. CSATORNÁZÁSOK. GÁZ- ÉS VIZVEZETÉK SZERELÉSEK. ÉPÜLETMUNKAK STB.

KOLOZSVÁR

Világosság rt. Budapest

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

TEMESVÁRI VASUTASOK SZÖVETKEZETE

FŐÜZLET: TEMESVÁR, ERDŐ-UTCA 23. SZ. 1. SZÁMU ÜZLET PACSIRTAMEZŐ-UTCA 1. SZÁM, 2. SZÁMU ÜZLET: ŐR-UTCA 88

ÜZLETÁGAK: MÉSZÁROS- ÉS HENTESÁRUK, FÜSZER-, FA- ÉS SZÉNÁRUK, SZESZ, HÜVELYES VETEMÉNYEK, FESTÉKÁRUK

Szakmár János

EGYESÜLT KÖZPONTI BANKHÁZ

ALAPTŐKE 11,000.000 K
A BUDAPESTI TAKARÉK-PÉNZTÁR ÉS JELZÁLOG-BANK FIÓKJA • ELFOGAD BETÉTEKET, VÁLTÓKAT LESZÁMITOL, ELHELYEZ

TEMESVÁR

TEMESVÁR,

Baumhoff Jakab

KOLLIN·TESTVÉREK·BUDAPEST

IRODA ÉS RAKTÁR: BUDAPEST, V. KERÜLET, FERENCIEK-TERE 20
FIÓKTELEPEK: BAJA, DEBRECEN, KOLOZSVÁR, NAGYVÁRAD, PÉCS

FEKETE ÉS SZINES FESTÉKEK A KŐ- ÉS KÖNYVNYOMDAI, KÖNYV-KÖTÉSZETI ÉS VALAMENNYI GRA-FIKAI SZAKMA RÉSZÉRE. KENCÉK

BUDAPEST,

Serbán

Világosság rt. Budapest

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

MEGHIVÓ

A „Gutenberg“ Mükedvelők Társasága 1914 julius hó 12-én, vasárnap délelőtt pont 10 órakor a Gutenberg-Otthon színháztermében (VIII. ker., Sándor-tér 4. sz.) nagyszabásu müvészmatinét rendez, amelyre a tisztelt szaktársnőket és szaktársakat ez uton is tisztelettel meghivja. Belépődij személyenkint előre váltva 80 fillér, a pénztárnál 1 kor. 20 fill. Jegyek kaphatók az összes fővárosi nyomdák házipénztárosainál, továbbá Levák Gyula vendéglős urnái VIII. ker., Sándor-tér 3. szám, Györkös Ödön kávémérésében VI. kerület, Király-utca 2. szám, Szentirmay Kálmán cukrászüzletében VIII. kerület, Conti-utca 2. sz. és Révész János papirkereskedésében, V. ker., Lipótkörut 20. szám. Felülfizetések — tekintettel a jótékony célra — köszönettel fogadtatnak és a Typographiában nyugtáztatnak

MŰSOR

1. Nyitány, zongorán előadja Molnár Ilus kisasszony
2. Dalkar. a) „Reményhez“, Hoppe-Lavottától, b) „Tannhäuser“ bevonulási induló, Wagner Richardtól
3. Szavalat, előadja Németh Lajos
4. Müdalok, énekli Martonosi János
5. Kabaréujdonságok, előadja Tóth Margit kisasszony.
6. Modern dalok, énekli Kiss Margit kisasszony
7. Modern szatirák, előadja Adler Samu
8. Dalkar. „Régi nóta“ férfikar Lányi Ernőtől
9. Humoros dalok, énekli Jaó Katus kisasszony
10. Szavalat előadja Blumental Károly
11. Kupiék, előadja Magassy Miksa, a „Gutenberg Mükedvelő Társaság“ tagja
12. Müsoronkivüli szám

SCHORK

MEGHIVÓ

Az Első budapesti általános munkás zeneegyesület és a Budapesti általános munkás-dalegylet 1914. évi junius hó 21-én, vasárnap délelőtt 10 órakor az Országos M. Kir. Zeneakadémia nagy dísztermében (VI. kerület, Liszt Ferenc-tér) tartandó együttes nagy

HANGVERSENYT

rendez, melyre t. cimet és b. családját, valamint összes ismerőseit tisztelettel meghivja a közös rendezőbizottság

A hangverseny kezdete délelőtt 10 órakor. Az egyes müsorszámok alatt az ajtók zárva lesznek. Későbbjövők csak a számok végén bocsáttatnak be. Belépőjegy: személyenkint 1 kor. Jegyek előre kaphatók: a Zeneegyesületben (VIII. kerület, Tancsics-utca 5. sz.), Bermel József fodrászüzletében (VII. kerület, Dohány-utca 3. sz.), Boldizsár Zsigmond cipészüzletében (VIII. kerület, József körut 21. szám).

MŰSOR:

1. Beethoven: Egmont-nyitány, előadja a zenekar.
2. Lányi Ernő: Munkáshimnusz, zenekarkisérettel, előadja a Dalkör. Bemutató előadás. A magyarorsz. munkásdalegyletek szövetsége pályázatán első díjat nyert mü.
3. a) Méder M.: Harangoznak; b) Paclus: Finn dal, előadja a Dalkar.
4. Zongoraművésznő
5. Poggatschnig: Szabadságdal, előadja a Dalkör.
6. Grieg: Uj föld felé, zenekarkisérettel, előadja a Dalkör.
7. Grieg: Huldigungsmarsch, előadja a zenekar.

Az ének, valamint a zenekarkisérettel, előadott müveket Müller György karigazgató, a zeneszámokat pedig Kiss Imre, a Zeneegyesület karnagya vezényli.

GROSZ

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

Meghivó

A „Magyarországi Könyvnyomdászok és Rokonszakmabeliek Szakköre“ debreczeni csoportja 1914. évi május hó első napján

Grafikai kiállitást

rendez a Toroczkai T. Oswald tanár vezetése alatt Debreczenben tartott szaktanfolyam befejezése alkalmából a Fémipari Szakiskolában, melynek megtekintésére az érdeklődőket tisztelettel meghivjuk. A kiállitást fenti napon d. e. 11 órakor Sztankay F. Béla fémipari szakiskola igazgató nyitja meg, azután Wankó Vilmos tart ismertető szakelőadást. A kiállitás, melyen ugy a helybeli, mint a fővárosi nyomdák képviselve lesznek termékeikkel, 3 napig fog tartani. Nyitva lesz d. e. 9 órától d. u. 1 óráig. Belépő dij nincs.

A debreczeni szaktanfolyam munkáiból. Tervezte Diószegi Imre. Nyomták Rosenfeld és Társa könyvnyomdájában, Piacz-utcza 59.

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

A debreceni fa- és fémipari szakiskola által rendezett nyomdásztanfolyam hallgatóinak munkáiból. I. Tanfolyamvezető: Thoroczkay Oszvald, tanár.

THAISZ ARTUR, DEBRECEN

Papíráru-kereskedés. Nagy vonalozott üzletikönyv raktár. Papír-, író- és rajzszerek Teljes irodai felszerelések stb. ✍ Telefonszám: 31-50

Kő- és könyvnyomdai műintézet. ✍ Műszaki rajzok sokszorosítása. Térképészet Vármegyeitérképek, gazdasági tervek. Telefon: 39-68

PIAC-UTCA 10, DARABOS-UTCA 21

TÓTH JÓZSEF

SZÁMLA

DEBRECEN, 19.....

LAPSZÁM:.....

MUNKAFELVÉTELI IRODA KOSSUTH U. 2. SZ. (VÁROSHÁZA)
SÜRGÖNYCIM: VÁROSI KÖNYVNYOMDA-VÁLLALAT. TELEFONSZÁM 270.

DEBRECEN SZAB. KIR. VÁROS KÖNYVNYOMDA-VÁLLALATA

MONOTYPE SZEDŐGÉPEK, „PAPIRRAKTÁR, TÖMÖNTÖDE
CHECK-SZÁMLA: A DEBRECENI ELSŐ TAKARÉKPÉNZTÁRNÁL ooooooooooo

KATONA GYULA

Világosság rt., Budapest

M...
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

A debreceni fa- és fémipari szakiskola által rendezett nyomdásztanfolyam hallgatóinak munkáiból. II. Tanfolyamvezető: Thoroczkay Oszvald tanár.

I BÉRLETJEGY

a miskolci jégpályára
ára 10 kor.

SCHATT LAJOS

A repülőgépnél

is jobban
szárnyal
a hir, ha a
Debreceni Ujságban
hirdetést
ad közre

WACHSBERGER N.

NIZZAI
virágcsarnok
Déva, Piac-u.

Az év minden szakában a legszebb olaszországi s más virágok. Koszoruk izléses kiállitásban olcsón szállittatnak

SZABÓ JÓZSEF

1	Menyhért Károly fodrász Debrecen, Imrefi-utca 43	6
2		7
3	**Bérletjegy**	8
4		9
5	Ára két korona husz fillér	10

FEHÉR SÁNDOR

BELÉPŐJEGY

az 1914. évi március hó 25-én a Belvárosi Iparosok Olvasóköre disztermében tartandó

művirág-kiállitásra

1 személyre előre váltva 1 korona, a pénztárnál 1 korona 20 fillér

FEHÉR SÁNDOR

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

1 DOBOZ ÁRA 1.10 K

HASZNÁLAT UTÁN LECSUKANDÓ

HASZNOS UTASITÁS MELLÉKELVE

R REX X

a neve annak a fogmentesitő gyógypornak, amelyről az egész világ fogorvosai, egészségtan tanárai és vegyészeti tanárok, úgyszintén az összes miniszteriumok, hol be lett vezetve és kipróbálva, a legfényesebb sikert érte el, melyről a feltaláló birtokában levő bizonyitékok tanuskodnak. / Ezen kitünő kozmetikai szert, amely az emberek előtt egy megfizethetetlen csodaszer, csupán bevezetés céljából és kipróbálásra adja át a feltaláló, ki csak azért foglalkozik ezzel, hogy a világgal megismertetni tudja e csodaszert.

Kizárólagos szétküldési joggal bir a feltaláló

SZÁRAZ MIHÁLY

kozmetikai szerek speciális készitője Aradon

1 DOBOZ ÁRA 1.10 K

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

WOTTITZ MANFRÉD

Budapest, V, Bálvány-utca 12. Telefon 18-99.
Dombornyomásokhoz való stanznik, fototipiák, kemigrafiák, autotipiák, klisék három- és négyszinü nyomáshoz. Fényképfelvétel házon kivül

VILÁGHIRŰ KÖNYVNYOMDAI FESTÉKGYÁR

BEIT & CO HAMBURG

FŐKÉPVISELET ÉS ÁLLANDÓ RAKTÁR
MÜLLER TESTVÉREK
BUDAPEST, VI, DÉVAI-UTCA 21. SZÁM

BAUER

FRANKFURT A. M. ÉS BARCELONA

ALAPITVA 1837

A LEGRÉGIBB ÉS LEGSZÁLLITÓ-KÉPESEBB BETÜÖNTŐDE

300 MUNKAS ÉS HIVATALNOK • LEGMAGASABB KITÜNTETÉSEK: ÁLLAMI-ÉREM, GRAND PRIX STB

Vezérképviselet Magyarország részére:

HORVÁT LAJOS, BUDAPEST, VI. DÁVID-UTCA 8

A világ legrégibb, leghiresebb és legnagyobb nyomdai festékgyára

LORILLEUX CH. ÉS TÁRSA

Alapitva 1818. évben. 13 gyár és 60 lerakat az egész világon. Az 1899. és 1900. évi párisi világkiállitáson versenyen kivüli jurytag. Grand Prix: St. Louis 1904. évben, Lüttich 1905. évben, Milano 1906. évben és Brüsszel 1910. évben

Iroda és raktár: Budapest, IV, Ferenc József-rakpart 27. sz. Telefonszám: 37-58 és 93-29

Fekete és szines festékek a könyv- és kőnyomdai, könyvkötészeti és valamennyi grafikai szakma részére. Arany- és ezüstfestékek. Másolófestékek. Hengeranyagok és azok öntése. Kencék. Preparált papirok kőnyomdák részére

Magyarországi gyár: BUDAFOKON, Budapest mellett

GENZSCH & HEYSE

betüöntödei részv.-társ.

Hamburg-München

ajánlja egyenvonalra (Normalschriftlinie) öntött elismert legjobb gyártmányu hatásos betüit és diszitményeit müvekhez és accidenzmunkákhoz

PÁRIS 1900: ARANY ÉREM
ST. LOUIS 1904: NAGY DIJ
BRÜSSEL 1910: GRAND PRIX

Vezérképviselő Magyarország és Ausztria területén:

Kallós Ödön, Budapest VI, Vörösmarty-utca 69-71